

Büyük Satranç Tahtası

Amerika'nın küresel üstünlüğü ve bunun jeostratejik gereklilikleri

Zbigniew Brzezinski

İnkılap Kitabevi
1. Baskı-2005
293 Sayfa

ARKA KAPAK

Yirminci yüzyılın sonuna yaklaşırken, Amerika Birleşik Devletleri dünyanın tek süper gücü olarak ortaya çıktı: Başka hiçbir ulus, bu güçle kıyaslanabilir askeri ve ekonomik güce veya dünyanın her tarafına uzanabilen kollara sahip değil. Yine de Amerika'nın yüzleşmek zorunda olduğu hayati önemdeki soru cevaplanmadı: Dünyadaki istisnai konumunu sürdürmek için Amerika'nın küresel stratejisi ne olmalıdır? Zbigniew Brzezinski yeni ufuklar açan kitabında bu soruyu lafi dolandırmadan ve taviz vermeden irdeliyor.

"[Brzezinski]'nin Doğu Asya gerçeklerini ve karmaşık ABD-Japonya ilişkilerini analizi net ve yapıcı, okuması da son derece keyifli."

-Los Angeles Times

"Brzezinski'nin kavrayışı nefes kesici... Büyük bir ustalıkla, okuyucuyu 300 sayfa içerisinde dünya çevresinde bir yolculuğa çıkarıyor... Büyük Satranç Tahtası, büyüleyici bir kitap ve olumlu anlamda rahatsız edici."

-The National Interest

"Bu kitabın büyüklüğü Avrasya devletlerinin stratejik olasılıklarını ve politik ikilemlerini tahlil etmesinde yattıyor. Brzezinski'nin Çin, Japonya ve Amerika ilişkiler üçgenini tahlili, önerdiği politik tavsiyelerle birlikte, özellikle iyi."

-Newsweek

"Herkes 'ABD'nin hakim konumunu en azından bir nesil, hafta mümkünse daha uzun süre devam ettirmesi' fikrine katılmayabilir; ancak eski Ulusal Güvenlik Danışmanı Brzezinski bunun nasıl ve neden yapılması gerektiğine dair titiz tezlerini sunuyor... Bu kadar kısa bir çalışmada böylesine kapsamlı bir konu fazlasıyla hırslı bir girişim gibi gözükse de, Brzezinski bunu başarmıştır."

-Publishers Weekly

"Büyük Satranç Tahtası'nı uzun zamandır bekliyorduk: Amerika'nın Soğuk Savaş sonrasındaki dünyada stratejik çıkarlarını kusursuzca açıklayan keskin bakışlı, sağlam görüşlü bir kitap. Tarihi, coğrafi ve siyasi tahlillerin muhteşem sentezi."

-Samuel R Huntington, Harvard Üniversitesi

GİRİŞ

Avrasya, küresel üstünlük mücadelesinin oynandığı satranç tahtasıdır ve mücadele jeostratejiyi, yani jeopolitik çıkarların stratejik idaresini de içerir. 40'lı yıllar kadar yakın zamanlarda her biri küresel gücü elde etmeyi ümit eden Adolf Hitler ve Joseph Stalin (o yılın kasım ayındaki gizli görüşmelerde), Amerika'nın Avrasya'dan dışlanması gerektiği konusunda açıkça anlaşmışlar. Her ikisi de Avrasya'nın dünyanın merkezi olduğu ve Avrasya'yı kontrol edenin dünyayı da kontrol edeceği varsayımını paylaşıyorlardı. Yarım yüzyıl sonra bu durum yeniden tanımlandı: Amerika'nın Avrasya'daki üstünlüğü etkisini ve gücünü uzun süre koruyabilir mi ve daha hangi maksatlarla kullanılabilir?

Amerikan siyasetinin mutlak hedefi, uzun vadeli eğilimleri ve insanlığın temel çıkarlarını korumada tam anlamıyla katılımcı küresel ortaklığı biçimlendirmek için, müşfik ve ileri görüşlü olmalıdır. Ama aynı zamanda Avrasya'ya hükmetmeye muktedir, dolayısıyla Amerika'ya da meydan okuyabilecek Avrasyalı bir rakibin ortaya çıkmaması zorunludur. *Bu nedenle kapsamlı ve bütünleşmiş Avrasya jeostratejisini oluşturmak bu kitabın amacıdır.*

Zbigniew Brzezinski

Washington, D.C. Nisan 1997

BÖLÜM 1

Yeni Bir Tür Hegemonya

Amerika'nın artan jeopolitik hırslarının temelleri ülke ekonomisinin hızlı endüstrileşmesine dayandırılmıştır. 1. Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar, Amerika'nın büyüyen ekonomik gücü, dünyanın lider endüstriyel gücü olan İngiltere'nin önüne geçerek halihazırdaki küresel GSMH'nin % 33'ü olmuştur. Bu dikkate değer ekonomik dinamizm, deneyselliği ve yeniliği tercih eden kültürden beslenmiştir. Amerika'nın siyasi kurumları ve serbest piyasa ekonomisi, modası geçmiş ayrıcalıklar veya katı sosyal hiyerarşiler yüzünden kişisel hayallerinin peşinden koşmaları engellenmediği için, hırslı ve toplumsal putlara saldıran yaratıcı kişilere benzeri görülmemiş fırsatlar sunmuştur. Kısaca, ulusal kültür az rastlanırlar bir şekilde ekonomik büyümeyle uyumludur. Üstelik yurtdışındaki en yetenekli bireyleri kendine çekip hızla asimile ederek, ulusal gücün büyümesine de olanak sunmuştur.

1. Dünya Savaşı, Amerikan askeri kuvvetlerinin Avrupa içerisine kitlesel yayılımı için ilk fırsatı sağlamıştır. ... Woodrow Wilson İlkeleri'nin ünlü On Dört Maddesi Amerikan kuvvetleri ile takviye edilen Amerikan idealizminin Avrupa jeopolitiğine sokulmasını temsil eder. (Amerika Birleşik Devletleri, 1. Dünya Savaşı'ndan on beş yıl önce, Rusya ve Japonya arasındaki Uzakdoğu Savaşı'nda önemli bir rol üstlenmek suretiyle artan uluslararası önemini de göstermiştir.) Böylece Amerikan idealizmi ve Amerikan gücünün birleşmesi kendisini tüm dünya sahnesinde tam anlamıyla hissettirmiştir.

Kesin olarak ifade etmek gerekirse, 1. Dünya Savaşı yine de ağırlıklı olarak Avrupa savaşıdır, küresel bir savaş değildir. Ama öz-yıkıcı karakteri, Avrupa'nın, dünyanın geri kalanı üzerindeki siyasi, ekonomik ve kültürel hegemonyasının bitişinin başlangıcını belirlemiştir. Savaş esnasında, hiçbir Avrupa gücü kesin olarak üstünlük sağlayamamıştır. Savaşın sonucu, ağırlıklı olarak, Avrupa dışı yükselen güç Amerika'nın savaşa girişiyi belirlemiştir. Bunun sonrasında Avrupa, gittikçe, küresel güç siyasetinin öznesi olmak yerine nesnesi olacaktır.

Ancak, Amerika'nın küresel liderliğinin bu kısa süreli patlaması Amerika'nın dünya meseleleriyle sürekli olarak ilgilenmesine neden olmadı. Bunun yerine Amerika hızla, kendini mutlu eden soyutlanma ve idealizmin birleşiminden oluşan inzivasına geri döndü. Amerikalılar küresel siyasete seyirci kalmayı tercih ettiler.

Bu geri çekilmeye yatkınlık, Amerika'nın kıtasal bir ada olduğu bakışına dayanan Amerikan güvenlik kavramıyla tutarlılık içindeydi. Amerikan stratejisi kıyıları korumaya odaklanmıştı. Uluslararası veya küresel etmenlerin düşünülmediği, dar kapsamlı bir ulusal bakış açısına sahipti. Önemli uluslararası oyuncular halen Avrupa güçleri ve gittikçe yükselen Japonya'ydı.

Dünya siyasetindeki Avrupa devri, gerçek anlamda ilk küresel savaş olan II. Dünya Savaşı sürecinde kesin olarak sona ermiştir. Bu savaşta eşzamanlı olarak üç kıtada çarpışılmış, Atlantik ve Pasifik Okyanuslarının her ikisinde de yoğun mücadeleler olmuştur.

Almanya'nın yenilmesi, büyük oranda iki Avrupa dışı muzaffer ülke -Avrupa'nın başaramadığı küresel üstünlük arayışlarının halefleri olan- Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği tarafından kesinleştirildi.

Büyük ödül dünya için Kuzey Amerika ve Avrasya karşı karşıya. Kazanan, dünyaya tamamen hakim olacaktı. Bir kez zafer elde edildikten sonra, kazananın yolunda durabilecek başka kimse yoktu.

Nükleer silahların ortaya çıkışı, klasik biçimde ödün vermeyen bir savaşın, yalnızca karşılıklı olarak birbirlerinin yıkımına sebep olmakla kalmayacağı, insanlığın önemli bir bölümü için de ölümcül sonuçlar doğuracağı anlamına geliyordu. Bu nedenle her iki rakip de eşzamanlı olarak zıtların yoğunluğunu sıra dışı bir özdenetime tabi tuttu.

Sonunda, Sovyetler Birliği'nin içindeki nüfusun %50'sini oluşturan Rus olmayan kesim de Moskova'nın egemenliğini reddetti. Rus olmayanların yavaş yavaş uyanışı Ukraynalıların, Gürcülerin, Ermenilerin ve Azerilerin, Sovyet gücünü, kendilerinden kültürel olarak üstün olmayan insanların yabancı sömürgeci egemenliği olarak görmeye başladığı anlamına geliyordu. Orta Asya'da ulusal talepler daha zayıf olsa

da, burada insanlar yavaş yavaş başka yerlerde artık sömürgeciliğin bittiği bilgisiyle desteklenen İslami kimlik hissiyle de fazla tahrik olmuşlardı.

Kendinden önceki pek çok imparatorluk gibi Sovyetler Birliği de sonunda kendi içerisinde patladı ve parçalandı; çöküşü doğrudan askeri yenilgiden ziyade ekonomik ve toplumsal gerginliklerle ivmelenen bir dağılmaydı. Yazgısı, bir akademisyenin (Donald Puchala) şu gözlemini doğrulamıştır:

"İmparatorluklar doğaları gereği siyasi olarak istikrarsızdır; çünkü bağımlı birimler her zaman daima daha fazla bağımsızlığı tercih eder ve bu tür birimlerdeki muhalif seçkinler fırsat yakaladıklarında daha fazla bağımsızlık kazanmak için harekete geçer. Bu anlamda, imparatorluklar çökmez; daha ziyade dağılırlar. Bu bazen olağanüstü şekilde hızlı olursa da, genelde çok yavaş olur."

İLK KÜRESEL GÜÇ

Amerika küresel gücün belirleyici dört alanında en üstün durumdadır: Askeri olarak eşi olmayan bir küresel erişime sahiptir; ekonomik olarak, her ne kadar, her ikisi de küresel gücün diğer niteliklerinden nefret eden Japonya ve Almanya bazı bakımlardan rakip olsalar da, küresel büyümenin lokomotif olmaya devam etmektedir; teknolojik olarak yeniliğin tüm ultramodern alanlarında önderliği elinde tutmaktadır ve kültürel olarak, bazı aşırılıklara karşın, özellikle dünya gençleri arasında rakipsiz bir cazibeye sahiptir. Tüm bunlar Amerika'ya başka hiçbir devletin yakınlarına bile yaklaşmadığı siyasi bir nüfuz sağlamaktadır. Amerika'yı tek kapsamlı küresel süper güç yapan bu dördünün birleşimidir.

AMERİKA'NIN KÜRESEL SİSTEMİ

1995 ve 1996 yıllarında yürütülen kamuoyu araştırmaları genel kamu tercihinin, küresel gücü tek başına uygulamak yerine diğerleriyle "paylaşmak" olduğunu gösteriyordu.

Bu iç unsurlardan dolayı, Amerikan küresel sistemi önceki yayılcı sistemlerinkinden daha büyük oranlarda (yenilmiş rakipler olan Almanya, Japonya ve daha sonra Rusya'da olduğu gibi) ortak-talep (co-optation) tekniğinin üzerinde durur. Bu sistem demokratik ilkelere ve kurumlara başvurmakta daha fazla yarar sağlarken, ayrıca bağımlı yabancı seçkinler üzerinde dolaylı etkide bulunmaya dayanır. Bunların tümü, küresel iletişim, popüler eğlence ve kitle kültüründe Amerikan hakimiyetinin yoğun ama gözle görülmeyen etkisi, Amerika'nın potansiyel olarak görülebilen teknolojik ilerliliği ve küresel askeri erişimi ile desteklenmektedir.

Kültürel egemenlik Amerika'nın küresel gücünün yeterince takdir edilmemiş yüzüdür. Estetik değerleri hakkında ne düşünülürse düşünülün, Amerika'nın kitlesel kültürü, özellikle dünya gençliği üzerinde manyetik bir çekim gücüne sahiptir. Cazibesi, yansıttığı hazza dayalı yaşam biçimine dayandırılabilir, ama küresel cazibesi inkar edilemez. Amerikan televizyon programları ve filmleri küresel pazarın dörtte üçünü kapsar. Amerikan tutkuları, yeme alışkanlıkları ve hatta giysileri dünyada gittikçe daha çok taklit edilirken, Amerikan popüler müziği de aynı şekilde baskındır. İnternet dili İngilizcedir ve küresel bilgisayar sohbetlerinin ezici çoğunluğu Amerika kaynaklı olup küresel söyleşilerin içeriğini etkilemektedir. Son olarak, Amerika yüksek eğitim arayanların Kabe'si haline gelmiştir. Yarı milyon öğrenci Amerika'ya akın etmekte ve bunların en yeteneklileri asla ülkelerine dönmemektedirler. Amerikan üniversitelerinden mezun olanlar neredeyse bütün kıtalarda her kabinede yer almaktadır.

Demokratik Amerikan siyasi sisteminin çekiciliğine ve etkisine, küresel serbest ticaret ve kısıtlanmamış rekabeti vurgulayan Amerikan girişimci ekonomik modelinin artan cazibesi de eşlik etmektedir. Girişimcilerle işçi sendikalarının birlikte karar verdiği Almanya da dahil olmak üzere, Batılı refah devletleri ekonomik devinirliğini kaybederken, her geçen gün daha çok Avrupalı, Avrupa'nın daha da geriye düşmemesi için, daha rekabetçi ve hatta acımasız Amerikan ekonomik kültürünün örnek alınması gerektiğini dile getirmektedir. Japonya'da bile, ekonomik hareketlerde daha fazla bireysellik ekonomik başarının gerekli bileşeni olarak görülmeye başlanmıştır.

Böylece Amerika'nın siyasi demokrasi ve ekonomik gelişme üzerinde durması, birçoklarına çekici gelen yalın ideolojik mesajı ifade etmek için birleşir: Kişisel başarı arayışı refah getirirken, özgürlüğü de arttırır. İdealizmin ve bencilliğin harmanı güçlü bir bileşimdir. Kişisel olarak kendini gerçekleştirmenin, örnek olarak ve refah yaratarak başkalarına da yarar sağlayan Tanrı vergisi bir hak olduğu söylenilmektedir. Bu, enerjik, hırslı ve rekabete açık insanları cezbeden bir doktrindir.

Amerikan tarzının örnek alınması dünyayı sararken, bu durum, dolaylı ve görünüşe göre uzlaşmaya dayalı Amerikan hegemonyasının uygulanması için daha uygun bir zemin yaratmaktadır. ... Amerika'nın küresel üstünlüğü, sözcüğün tam anlamıyla dünyayı kuşatan, özenle tasarlanmış müttefikler ve koalisyonlar sistemiyle desteklenir.

Kurumsal olarak NATO tarafından temsil edilen Atlantik Paktı, Avrupa'nın en üretken ve etkili devletlerini Amerika'ya bağlar, böylece Amerika Birleşik Devletleri'ni Avrupa içi ilişkilerde bile temel bir katılımcı yapar.

Bütün bunlara ek olarak, Amerikan sisteminin bir parçası olan küresel özelleşmiş organizasyonlar ağı, özellikle "uluslararası" mali kurumlar göz önüne alınmalıdır. Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin ve Dünya Bankası'nın "küresel" yararları gözetildiği söylenebilir ve seçmenlerinin dünya olduğu yorumu yapılabilir. Ancak gerçekte ağırlıklı olarak Amerika'nın etkisi altındadırlar ve kökenleri özellikle 1944 yılındaki Bretton Woods Konferansı'nda bulunabilir.

Önceki imparatorluklardan farklı olarak, bu büyük ve karmaşık küresel sistem hiyerarşik bir piramit değildir. Daha ziyade, Amerika, birbirine bağlı bir dünyanın merkezinde durmaktadır; bu dünyada güç her ne kadar mutlak olarak tek bir kaynak, yani Washington kökenliyse de, uygulanması, süregiden pazarlıklar, ikili görüşmeler, bilgi yayılımı ve resmi ortak fikir birliği ile olur. Ve burası iktidar oyununun, Amerika'nın iç kurallarına göre oynadığı ve oynamak zorunda olduğu noktadır. ... Amerikan etnik toplulukları ABD'nin yurtdışı siyasetini de etkilemeye çabalar, bunların en etkili olanları Yahudi, Yunan ve Ermeni lobileridir.

BÖLÜM 2 Avrasya Satranç Tahtası

Amerika için en önemli jeopolitik ödül Avrasya'dır. ... Artık, Avrasyalı olmayan bir güç Avrasya'daki üstün güçtür ve Amerika'nın küresel üstünlüğü doğrudan doğruya Avrasya kıtasındaki hakimiyetinin ne kadar süre ve ne kadar etkili sürdürüldüğüne bağlıdır.

Açıktır ki bu durum geçicidir. Ama süresi ve ardından ne geleceği sadece Amerika'nın iyiliği için değil, uluslararası barış için de hayati önem taşımaktadır. İlk ve tek küresel gücün aniden ortaya çıkışı, (ister Amerika'nın dünyadan geri çekilişi, ister başarılı bir rakibin ortaya çıkışıyla olsun) üstünlüğünün aynı hızla son bulması, beraberinde güçlü uluslararası istikrarsızlıklar üretmesi durumunu da getirecektir. Sonuçta bu küresel anarşiye yol verecektir. Harvard'lı siyaset bilimci Samuel P. Huntington, cesurca ileri sürdüğü şu iddialarında haklıdır: *"ABD'nin üstün olmadığı bir dünya, Amerika'nın uluslararası ilişkileri şekillendirmede diğer ülkelerden daha fazla etki sahibi olmaya devam ettiği bir dünyaya göre, daha fazla şiddet ve düzensizlik içeren, daha az demokratik ve ekonomik büyümenin daha yavaş olduğu bir dünya olacaktır. Amerika Birleşik Devletleri'nin kalıcı uluslararası üstünlüğü, Amerikalıların refahı ve güvenliği, özgürlüğün, demokrasinin, açık ekonomik sistemin ve uluslararası düzenin geleceği için temeldir."*

Bu bağlamda, Amerika'nın Avrasya ile nasıl baş ettiği hayati önem taşımaktadır. Avrasya yerkürenin en büyük kıtasıdır ve jeopolitik olarak bir eksendir. Avrasya'ya hükmeden bir güç, dünyanın en ileri ve ekonomik olarak en verimli üç bölgesinden ikisini kontrol edecektir. Haritaya daha yakından bakıldığında, Avrasya üzerindeki denetimin, Batı Yarıküre'yi ve Okyanusya'yı jeopolitik olarak dünyanın merkezi kıtasının çevresi haline getireceğini ve Afrika'nın neredeyse kendiliğinden Amerika'ya tabi olması gerekeceğini gösterir. Dünya nüfusunun yaklaşık %75'i Avrasya'da yaşamaktadır ve dünya fiziksel zenginliklerinin çoğu, hem yatırımlar hem de yeraltı zenginlikleri bakımından burada bulunmaktadır. Avrasya, dünya GSMH' sinin % 60'ına ve dünyanın bilinen enerji kaynaklarının dörtte üçüne sahiptir.

Avrasya aynı zamanda siyasal olarak dünyanın en iddialı ve dinamik devletlerinin bulunduğu yerdir. Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra en büyük altı ekonomi ve en büyük altı silah alıcısı Avrasya'da bulunmaktadır. Dünyanın, biri hariç, resmi olarak bilinen ve bilinmeyen tüm nükleer güçleri Avrasya'da

bulunmaktadır. Dünyanın en kalabalık nüfuslu bölgesel hegemonya ve küresel nüfuz talepkarları Avrasyalıdır. Amerika'nın üstünlüğüne meydan okumak için gerekli siyasi ve/veya ekonomik potansiyele sahip olanlar Avrasyalıdır. Özetle, Avrasya'nın gücü büyük ölçüde Amerika'ninkini gölgede bırakmaktadır. Avrasya'nın siyasi olarak bütünleşmek için fazla büyük olması Amerika için bir şanstır.

Bu nedenle Avrasya, üstünde küresel üstünlük mücadelesinin sürdürülebileceği satranç tahtasıdır. Her ne kadar jeostrateji, yani jeopolitik çıkarların stratejik yönetimi, satrançla kıyaslanabilirse de oldukça oval olan Avrasya satranç tahtasında, her biri farklı güçlere sahip sadece iki değil, pek çok oyuncu bulunmaktadır. Esas oyuncular satranç tahtasının batısında, doğusunda, ortasında ve güneyinde yer almışlardır. Satranç tahtasının hem batı hem doğu uçları yoğun nüfuslu bölgeleri kapsar; buralarda çeşitli güçlü devletler nispeten kalabalık alanlarda örgütlenmişlerdir. Avrasya'nın küçük batı bölgesinde, Amerikan gücü doğrudan konuşlanmıştır. Uzakdoğu, giderek güçlenen ve devasa bir nüfusu yöneten bağımsız bir oyuncunun mekanıdır.

Lizbon'dan Vladivostok'a uzanan Avrasya satranç tahtası "oyunun" çerçevesini sağlamaktadır. Eğer orta alan (Amerika'nın üstünlük sağladığı) batının giderek genişleyen yörüngesine çekilebilir, güney bölgesi tek bir oyuncunun hakimiyetine tabi olmaz ve doğu, Amerika'yı deniz üslerinden çıkartacak şekilde birleşmezse, Amerika'nın egemen olduğu söylenebilir. Fakat orta alan batıyı reddeder ve iddialı, tek ve bağımsız bir mevcudiyet olursa ve güneyi kontrol eder ya da doğulu esas oyuncularla bir ittifak kurarsa, o zaman Amerika'nın Avrasya'daki üstünlüğü bariz biçimde azalır. Aynı durum, iki büyük Doğulu oyuncunun bir şekilde birleşmelerinde de söz konusu olabilir.

Avrasya'nın, buradaki bazı devletlerin gücüne ek olarak, genişliği ve çeşitliliği, Amerikan nüfuzunun derinliğini ve olayların akışı üzerindeki denetimini sınırlamaktadır. Bu devasa kıta çok geniş, çok kalabalık, kültürel olarak çok çeşitlidir. Ekonomik açıdan en başarılı ve siyasi açıdan üstün küresel güce itaat etmek için bile tarihsel açıdan fazlasıyla hırslı ve siyasi olarak fazlasıyla enerjik pek çok devletten meydana gelir. Bu koşullar, jeostratejik becerinin, büyük Avrasya satranç tahtası üstünde Amerika'nın kaynaklarının dikkatli, seçici ve temkinli konuşlandırılmasının değerini arttırmaktadır.

Şu da bir gerçektir ki, Amerika, kendi yurdunda, yurtdışında despot olamayacak kadar demokratiktir. Bu, Amerika'nın gücünün ve özellikle de askeri caydırıcılık yeteneğinin kullanımını sınırlandırmaktadır. Daha önce hiçbir halkçı demokrasi uluslararası üstünlük kazanmamıştır. Fakat güç arayışı, Amerikan halkının ülke içindeki huzuruna ani bir tehdidin (ya da meydan okumanın) belirmesi dışında, halkın tutkularını yönlendiren bir amaç değildir. Güç arayışında gerekli olan ekonomik fedakarlık, yani savunma harcamaları ve insani fedakarlık, hatta profesyonel askerlerin ölümü ve yaralanmaları bile, demokratik içgüdülerle uyumsuzdur. Demokrasi yayılcı seferberliğe karşıdır.

Amerikan liderliğinin karşı karşıya kaldığı ikilemleri daha da içinden çıkılmaz bir hale getiren, küresel ortamın karakterindeki değişimdir: Gücün doğrudan kullanımı geçmişe oranla daha zor gözükmektedir. Nükleer silahlar savaşın bir siyaset aracı, hatta tehdit unsuru olarak kullanımını önemli oranda azaltmıştır. Uluslar arasında artan ekonomik bağımlılık, ekonomik şantajın siyasi kullanımını daha az gerekli kılmaktadır. Böylece manevra, diplomasi, koalisyon kurma, ortak-seçim ve siyasi becerilerin temkinli konuşlanması, Avrasya satranç tahtasında jeostratejik gücün başarıyla uygulanmasının temel bileşenleri haline gelmiştir.

JEOPOLİTİK VE JEOSTRATEJİ

Uluslararası ilişkiler tarihinin büyük bölümünde toprak hakimiyeti siyasi anlaşmazlıkların odağıydı. Daha büyük toprak elde etmenin ulusal tatmini veya kutsal toprakların kaybindan doğan ulusal yoksunluk duygusu, milliyetçiliğin doğuşundan bu yana yapılan kanlı savaşların çoğunun nedeni olmuştur. Bölgesel yayılmanın, ulus-devletlerin saldırgan davranışlarını yönlendiren temel güdü olduğunu söylemek abartılı değildir. İmparatorluklar da, yayılcı egemenlik sisteminde kilit ya da kritik alanların, Cebelitarık ya da Süveyş Kanalı veya Singapur gibi hayati coğrafi noktaların planlı olarak ele geçirilmesi ve muhafazası yoluyla kurulmuştur.

Ulus-devletler, dünya sisteminin temel birimi olmaya devam etmektedirler. Büyük-güç milliyetçiliğinin gerilemesi ve ideolojinin sönmesi küresel politikaların duygusal içeriğini azaltmıştır. Aynı zamanda

nükleer silahlar askeri güç kullanımına büyük sınırlamalar getirmiştir. Yine de toprağa dayalı rekabet, daha uygar olma eğilimi taşısa bile, hala dünya ilişkilerinde en önemli yeri tutmaktadır. Bu rekabette coğrafi konum, bir ulus-devletin dış önceliklerinin tanımı için halen bir hareket noktasıdır. Ulusal toprakların büyüklüğü de statü ve gücün önemli ölçütlerinden birisi olmaya devam etmektedir.

Ancak, ulus-devletlerin çoğunluğu için toprak mülkiyeti konusu son zamanlarda daha az önemli olmuştur. Toprak anlaşmazlıkları bazı devletlerin dış politikalarında artık toprak genişletme yoluyla ulusal statüyü yükseltme arayışında değildir. Daha ziyade, ya anavatana katılma haklarından yoksun bırakıldıklarını söyleyen etnik kardeşlere kendi kaderlerini tayin etme hakkının verilmeyişine gücenme ya da komşunun etnik azınlıklara karşı gösterdiği iddia edilen kötü davranışına öfkelenme biçiminde olmaktadır.

Ulusal yönetici seçkinler, giderek, bir devletin uluslararası statüsünün ya da onun uluslararası nüfuzunun belirlenmesinde topraktan başka etmenlerin daha önemli olduğunu kavramaktadır. Ekonomi alanındaki ustalık ve onun teknolojik yeniliklere dönüştürülmesi de gücün temel ölçütlerinden biri olabilir. Japonya bunun mükemmel bir örneğidir. Yine de coğrafi konum hala bir devletin şu andaki önceliklerini belirleme eğilimindedir. Bir devletin askeri, ekonomik ve siyasi gücü ne kadar büyükse, bu devletin önemli jeopolitik çıkarlarının, etkisinin ve katılımının, sınır komşularının ötesindeki çapı da o kadar büyüktür.

Harold Mackinder, bu yüzyıl başlarında kıtada egemenliğe ulaşmak için, yaşamsal sıçrama tahtaları olan (tüm Sibirya ve Orta Asya'nın büyük bir kısmını içerdiği belirtilen) Avrasya'nın, "eksen bölgesi" ve daha sonra da Orta-Doğu Avrupa'nın "kalp bölgesi" kavramlarıyla tartışılmasının öncülüğünü yaptı. "Kalp bölgesi" kavramını, şu ünlü söylemiyle yalınlaştırmıştır: "*Doğu Avrupa'ya hükmeden, kalp bölgesini yönetir; Kalp bölgesine hükmeden, dünya adasını yönetir; Dünya adasına hükmeden, dünyayı yönetir.*"

Bugün, jeopolitik sorun ne Avrasya'nın hangi coğrafi bölümünün kıtasal egemenlik için başlangıç noktası olduğudur ne de kara gücünün deniz gücünden daha fazla önem taşıyıp taşımadığıdır. Jeopolitika, küresel üstünlük için merkezi dayanak oluşturan tüm Avrasya kıtasında hakimiyet kurulmasıyla bölgesel boyuttan küresel boyuta ulaşmıştır. Avrasyalı bir güç olmayan Amerika Birleşik Devletleri, Avrasya Kıtası'nın üç çevre bölgesinde doğrudan doğruya konuşlandığı güçlerle ve Avrasya iç bölgesindeki devletler üzerindeki güçlü etkisiyle şu anda uluslararası üstünlüğe sahiptir. Ancak, Amerika'ya potansiyel bir rakip, yerkürenin en önemli oyun alanı olan Avrasya'dan çıkabilir. Bu nedenle, Amerika'nın Avrasya'daki jeopolitik çıkarlarının uzun vadeli yönetimi için Amerikan jeostratejisinin oluşturulmasında çıkış noktası, ana oyuncular üzerinde odaklanma ve arazinin doğru değerlendirilmesi olmalıdır.

Kısacası, Amerika Birleşik Devletleri için Avrasya stratejisi (Amerika'nın eşsiz küresel gücünün kısa vadeli korunması ve bunun uzun vadede kurumsallaştırılmış küresel bir işbirliğine dönüştürülmesi şeklinde, iki Amerikan çıkarını koruyarak), jeostratejik açıdan dinamik devletlerin amaca yönelik yönetimini ve jeopolitik olarak katalizör devletlerin dikkatle el altında tutulmasını içerir. Eski imparatorlukların acımasız çağlarını çağrıştıran bir terminolojiyle söylemek gerekirse, yayılcı jeostratejilerin üç büyük ön koşulu, gizli anlaşmaları önlemek, güdümlü devletlerin güvenlik açısından bağımlılıklarını devam ettirmek, tebaaları itaatkar kılmak, koruma altında tutmak ve barbarların bir araya gelmesini önlemektir.

JEOSTRATEJİK OYUNCULAR VE JEOPOLİTİK EKSENLER

Etkin jeostratejik oyuncular, mevcut jeopolitik ilişkilerin durumunu, Amerika'nın çıkarlarını etkileyecek derecede değiştirmek amacıyla sınırları ötesinde güç uygulama ya da etkide bulunma yeteneğine ve ulusal iradeye sahip olan devletlerdir.

Mevcut küresel koşullarda, Avrasya'nın yeni jeopolitik haritasında kilit önemdeki en az beş jeostratejik oyuncu ile (son ikisi kısmen oyuncu olarak nitelendirilebilecek) beş jeopolitik eksen belirlenebilir. Fransa, Almanya, Rusya, Çin ve Hindistan büyük ve etkin oyunculardır; öte yandan, İngiltere, Japonya ve Endonezya çok önemli ülkeler olmakla birlikte bu şekilde nitelendirilmezler. Ukrayna, Azerbaycan, Güney Kore, Türkiye ve İran kritik olarak önemli jeopolitik eksen rolünü oynarlarken, Türkiye ve İran'ın her ikisi de bir ölçüde, daha sınırlı kapasiteleri dahilinde aynı zamanda jeostratejik olarak da etkindirler.

Avrasya'nın batı ucundaki kilit ve dinamik oyuncuların Fransa ve Almanya olduklarını söylemek yeterlidir. Bunların her ikisi de birleşik bir Avrupa vizyonuyla motive olmuşlardır; ne var ki, böyle bir Avrupa'nın Amerika'ya ne ölçüde ve ne şekilde bağlı kalacağı konusunda birbirlerinden ayrılırlar. Ancak her ikisi de Avrupa'da tutku yaratacak yeni bir şeye şekil vermek, böylece de statükoyu değiştirmek istemektedirler. Özellikle Fransa'nın, bazı önemli açılardan Amerika Birleşik Devletleri'nden ayrılan kendi jeostratejik Avrupa kavramı mevcuttur. Bir yandan Rusya'yı Amerika'ya, İngiltere'yi de Almanya'ya karşı oynatmaya yönelik taktik manevralara girme eğilimleri içerirken, bir yandan da kendi görelî zayıflığını ortadan kaldırmak için Fransız-Alman ittifakına güvenmektedir.

Bunun da ötesinde, hem Fransa hem Almanya daha geniş bir bölgeyi kapsayacak çapta bir etki yapmak için yeterince güçlü ve iddialıdır. Fransa yalnızca Avrupa'yı birleştirmekte merkezi bir rol aramakla kalmayıp, aynı zamanda da kendisini, ortak endişeleri paylaşan bir grup Akdenizli- Kuzey Afrikalı devletin çekirdeği olarak görmektedir. Almanya, Avrupa'nın en önemli devleti, bölgenin ekonomi alanında lokomotif ve Avrupa Birliği'nin yükselen lideri olduğunun bilincine varmaktadır.

Oysa Büyük Britanya jeostratejik bir oyuncu değildir. Onun daha az sayıda önemli tercih hakları bulunmaktadır; Avrupa'nın geleceğiyle ilgili hırslı bir vizyonu yoktur ve nispi düşüşü, Avrupa'nın dengeleyici gücü rolünü oynama kapasitesini azaltmıştır.

Elbette ki Büyük Britanya Amerika için halen önemlidir. İngiliz Uluslar Topluluğu, ülkeleri kanalıyla halen bir dereceye kadar küresel etkiye sahiptir, ama ne hareket kabiliyeti olan küresel bir güçtür ne de hırslı bir vizyonla motive olmuştur. Amerika'nın temel destekçisidir, çok sadık bir müttefiktir, önemli bir askeri üstür ve çok önemli akıl oyunlarında yakın ortaktır.

Polonya jeostratejik bir oyuncu olmak için çok zayıftır ve tek bir seçeneği vardır: Batı'yla birleşmek.

Rusya'nın, zayıflamış durumuna ve devam edip giden huzursuzluğuna karşın, önemli bir jeostratejik oyuncu olmaya devam ettiğini söylemeye bile gerek yoktur. Varlığı, eski Sovyetler Birliği'nin büyük alanında yer alan yeni bağımsız devletleri önemli derecede etkilemektedir. Gittikçe daha fazla dile getirdiği jeopolitik hırsları vardır. Eski gücüne yeniden kavuştuktan sonra, batı ve doğudaki komşularını da belirgin olarak etkileyecektir.

Benzer şekilde, Çin'in de temel bir oyuncu olduğunu tartışmaya gerek yoktur. Çin halihazırda önemli bölgesel bir güçtür. Tarihinden aldığı büyük güçle ve Çin devletini dünyanın merkezi gören bakış açısıyla daha büyük iddialarda bulunması muhtemeldir. Çin'in yaptığı seçimler Asya'daki gücün jeopolitik dağılımını etkilemeye zaten başlamıştır. Ekonomik momentumu hem daha fazla fiziksel güç kazanmasına hem de artan hırslarına destek olmaktadır.

Avrasya'nın doğu bölgesinde bir paradoks vardır. Japonya, açıktır ki dünya ilişkilerinde temel bir güçtür. Amerikan-Japon müttefikliği çoğunlukla -doğru olarak- Amerika'nın en önemli ikili ilişkisi olarak tanımlanmıştır. Dünyadaki en üst ekonomik güçlerden biri olarak Japonya açıkça birinci sınıf siyasi güç uygulama potansiyeline sahiptir. Ancak bunu uygulamamaktadır. Bölgesel hakimiyetten özenle kaçınmakta ve Amerika'nın koruması altında çalışmayı tercih etmektedir.

Bu kendi kendini sınırlayan Japon siyaset profili Amerika Birleşik Devletleri'nin Uzakdoğu'da temel güvenlik rolünü üstlenmesine izin verir. Bu nedenle Japonya jeostratejik bir oyuncu değildir. Ancak - özellikle Çin veya Amerika aniden politikalarını değiştirirlerse- hızla oyuna dahil olmak için gerekli potansiyele sahip olduğu ortadadır.

Endonezya'yı dinamik jeostratejik oyuncu olarak listeye dahil etmemeye karar vermek daha kolaydır. Güneydoğu Asya'da Endonezya en önemli ülkedir. Ama bölgede bile, önemli bir etkide bulunma kapasitesi sınırlıdır.

Endonezya'nın tersine Hindistan kendisini bölgesel bir güç olarak yapılandırma sürecindedir. Üstelik kendisini potansiyel temel küresel oyuncularından biri ve Çin'in rakibi olarak görmektedir. ... En güçlü Güney Asya devleti olduğunu sorgulamaya gerek bile yoktur. Ayrıca yarı-gizli nükleer güçtür ve

sadece Pakistan'ın gözünü korkutmakla kalmayıp Çin'in sahip olduğu nükleer silahları da dengelemektedir. Hindistan'ın hem komşularına, hem Hint Okyanusu'ndaki bölgesel rolüne dair ileriye dönük jeostratejik bir bakış açısı vardır. ... Jeostratejik bir oyuncu olarak Hindistan, en azından Rusya veya Çin'le aynı seviyede bir jeopolitik ilgi kaynağı değildir.

Avrasya satranç tahtasında yeni ve önemli bir alan olan Ukrayna jeopolitik bir eksenidir. Çünkü bağımsız bir devlet olarak mevcudiyeti Rusya'nın dönüştürülmesine yardımcı olmakta, böylece Rusya'nın Avrasya İmparatorluğu olması durdurulmaktadır. Rusya Ukrayna olmaksızın da imparatorluk statüsüne geri dönmeye çabalayabilir. Ama o zaman ağırlıklı olarak Asya İmparatorluğu olacaktır. Kazandıkları bağımsızlıklarının kaybindan dolayı sinirlenecek ve güneydeki İslam devleti dostlarıyla desteklenecek yeni Orta Asya devletleriyle olan zıtlasmalar sebebiyle zayıflayacaktır. ... Ancak Moskova, Ukrayna üzerinde yeniden hakimiyet elde ederse, Ukrayna'nın 52 milyon nüfusa sahip olduğu, doğal kaynakları ve bir de Karadeniz'e geçit olması göz önüne alındığında, Rusya Avrupa ve Asya üzerinde, güçlü yayılmacı devlet olması için gerekli maddi kaynaklara kendiliğinden kavuşacaktır.

Sınırlı büyüklüğüne ve az nüfusuna rağmen, çok çeşitli enerji kaynaklarıyla Azerbaycan da jeopolitik olarak önemlidir. Eğer Azerbaycan tamamen Moskova'nın hakimiyeti altına girerse, Orta Asya devletlerinin bağımsızlığı, neredeyse anlamsız hale gelebilir. Azerbaycan'ın bağımsızlığı geçersiz kılındıktan sonra, son derece önemli petrol kaynakları da Rusya'nın hakimiyetinin öznesi olabilir. Rusya'nın kontrolündeki bölgeden geçmeyen boru hattıyla Batı pazarına bağlanmış bağımsız Azerbaycan, ileri ve yüksek enerji tüketimi olan ekonomilerle enerji kaynakları zengin Orta Asya arasında ulaşımı sağlayan anayol olabilir. Ukrayna kadar, Azerbaycan'ın ve Orta Asya'nın geleceği de Rusya'nın ne olacağını tanımlamakta önemli olacaktır.

Türkiye ve İran, Rusya'nın geri çekilişini istismar ederek, Hazar Denizi-Orta Asya bölgesinde belli bir etki oluşturmakla uğraşmaktadırlar. Bu nedenle, jeostratejik oyuncu olarak görülebilirler. Ancak, her iki ülke de pek çok iç sorunla karşı karşıyadır ve her ikisinin de gücün dağılımında temel bir bölgesel değişiklik yapma kapasiteleri sınırlıdır. Ayrıca birbirlerine de rakiptirler. Bu nedenle birbirlerinin etkisini önlemeye çalışmaktadırlar. Örneğin, Türkiye'nin daha etkin bir role sahip olduğu Azerbaycan'da, İran'ın kendi içindeki Azeri milliyetçiliğine dair endişelerinden kaynaklanan yaklaşımı, Rusya'ya destek olur yöndedir.

Ancak, hem Türkiye hem İran öncelikle önemli jeopolitik eksenlerdir. Türkiye, Karadeniz Bölgesi'nde istikrar sağlamakta, Karadeniz'e Akdeniz'den ulaşımı kontrol etmekte, Caucasus'ta Rusya'yı dengelemekte, İslam muhafazakarlığına karşı halen panzehir olmakta ve NATO'nun güneydeki güvencesi olarak hizmet etmektedir. İstikrarsız bir Türkiye muhtemelen güney Balkanlar'ın güneyinde şiddeti başlatacak, Caucasus'taki yeni bağımsız devletlerde Rusya'nın yeniden hakimiyet kurmasını kolaylaştıracaktır. Azerbaycan'a karşı tavrının hırslı olması dışında, İran da Orta Asya'nın yeni siyasi çeşitliliğinin istikrarına destek sağlamaktadır. Basra Körfezi'nin doğu kıyılarında egemendir. ABD'ye düşmanlığına bakılmaksızın, İran'ın bağımsızlığı, Rusya'nın uzun vadede Amerika'nın Basra körfez bölgesindeki çıkarlarını tehdit etmesine karşı bariyer oluşturmaktadır.

Jeostratejik oyuncuların ve jeopolitik eksenlerin yukarıdaki listesi ne kalıcıdır ne de sabittir.

KRİTİK SEÇİMLER VE POTANSİYEL İTİRAZLAR

Washington -Fransa yerine- Almanya'nın Avrupa önderi olması konusundaki net tercihini ortaya koymuştur. Bu, Fransız politikasının geleneksel hamleleri düşünüldüğünde anlaşılabilir. Ama bu tercih, Almanya'nın önünü kesme amaçlı taktiksel Fransız-İngiliz işbirliğinin zaman zaman ortaya çıkışını da, Amerika-Almanya koalisyonunu engellemek için ara sıra Fransa'nın Moskova'yla flört etmesini de desteklemiştir.

Tam anlamıyla birleşmiş Avrupa'nın ortaya çıkışı (özellikle bu yapıcı Amerikan desteği ile olacaksa), Amerika ve Avrupa arasındaki temel bağ olan NATO müttefikliğinin yapısında ve sürecinde belirgin değişiklikler gerektirecektir. NATO hem Avrupa meselelerinde ABD etkisinin uygulanımı için temel mekanizmadır hem de siyasi olarak kritik olan Batı Avrupa'da Amerikan askeri mevcudiyeti için temel teşkil etmektedir.

Amerika'nın Avrupa konusundaki uzun menzilli jeostratejisi, Avrupa'nın birliği ve Avrupa ile gerçek ortaklık konularını açıkça ifade etmek zorunda kalacaktır. Gerçekten birleşmiş ve böylece daha bağımsız bir Avrupa'yı arzulayan Amerika, kendini Avrupa'nın siyasi ve ekonomik birleşmesine adanmış Avrupa kuvvetlerinin sırtında kambur olmayı bırakmak zorundadır. Böyle bir strateji, aynı zamanda bir zamanlar kutsanmış olan ABD-İngiltere arasındaki özel ilişkinin son kalıntılarını da çöpe atmak demektir.

Büyük oranda eski Sovyetler Birliği resmi görevlilerinden oluşan Rus dış politika kurumu içerisinde, sonucunda yeni bağımsızlık kazanmış eski Sovyet devletlerini Moskova'ya bağlamayı da içeren, özel Avrasya rolü için çok derin arzular vardır.

Orta Avrasya'nın geniş ve jeopolitik olarak kaygan zemininde başka bir temel belirsizlik yatmaktadır. Bu belirsizlik Türkiye ve İran eksenlerinin potansiyel hassaslıklarıyla daha da artmaktadır. ... Karadeniz'de Kırım'dan, doğuya doğru Rusya'nın yeni güney sınırları, Çin'in Xin-jang eyaletine, sonra aşağıya Hint Okyanusu'na, oradan batıya Kızıldeniz'e, sonra kuzeye doğru Akdeniz'e ve sonra başlangıç noktası Kırım'a kadar işaretlenmiş olan alanda 400 milyon kişi yaşamaktadır. Yirmi beş devlet vardır. Bunların hemen hemen hepsi hem etnik hem dini köken açısından çok kimlidir, pratikte hiçbiri siyasi olarak dengede değildir. Bu devletlerin bazıları nükleer silah edinme sürecinde olabilir.

Kinle kıvranan ve rekabet halindeki güçlü komşularla çevrelenmiş bu devasa alan muhtemelen hem ulus-devletler hem de uzayıp giden etnik ve dini kökenli şiddet için temel bir savaş alanı olacaktır. Hindistan ister kendini dizginlesin ister Pakistan üzerindeki iradesini benimsetmek için karşısına çıkan fırsatlardan yararlansın, her durumda olası çatışmaların bölgesel çapını büyük oranda etkileyecektir. Türkiye ve İran'daki iç gerginliklerin daha kötüye gitmesi büyük bir olasılıktır, böyle bir durum bu volkanik bölgede oynadıkları dengeleyici rolü de zayıflatacaktır. Bu tür gelişmeler, yem Orta Asya devletlerinin uluslararası topluluğa asimile edilmesini zorlaştıracak ve Basra Körfezi'nde Amerikan hakimiyetindeki güvenliği de olumsuz etkileyecektir.

Siyasi bağıllığın ve mutlak bir Müslüman gücün olmaması, Müslüman köktendinciliğin karşı çıkışını jeopolitik özden yoksun bırakacaktır. Böylece kendisini dağınık şiddet ile ifade etmesi daha olası olacaktır.

Çok önemli bir jeostratejik konu da Çin'in temel bir güç olarak ortaya çıkmasıdır. Bunun en cazip sonucu demokratikleşen ve serbest piyasayı benimseyen Çin'in daha büyük bir Asya çevresel işbirliği içine alınması olabilir.

Ancak, Çin'le anlaşmanın da bir bedeli vardır. Çin'i bölgesel bir güç olarak kabul etmek sadece bir sloganı dile getirmek değildir. Bu tür bölgesel üstünlüğün bir öznesi olması gerekecektir.

Oldukça uzak ama tamamen dışlanamayacak bir olasılık da, ister Almanya-Rusya koalisyonu, ister Fransa-Rusya işbirliği ile olsun, büyük Avrupa ittifakıdır. Her ikisi için de net tarihsel örnekler mevcuttur. Eğer Avrupa'nın birleşmesi durur ve Avrupa-Amerika ilişkileri ciddi biçimde kötüleşirse bu koalisyonlardan herhangi biri oluşabilir. Aslında, özellikle Avrupa-Amerika ilişkileri ciddi biçimde kötüleşirse Amerika'yı kıtadan çıkarmak için Avrupa-Rusya koalisyonu düşünülebilir.

Gelecekte ne olursa olsun, Amerika'nın Avrasya Kitası'ndaki üstünlüğüne sertlikle belki de en azından dağınık şiddetle karşı konulacağını varsaymak makul olacaktır.

BÖLÜM 3

Demokratik Direnek Noktası

Avrupa Amerika'nın Avrasya'daki temel jeopolitik direnek noktasıdır. Amerika'nın Avrupa'daki jeostratejik çıkarları çok büyüktür. Amerika'nın Japonya'yla olan bağlantılarının tersine, Atlantik ittifakı Amerika'nın siyasi etkisini ve askeri gücünü doğrudan Avrasya anakarasına yerleştirmektedir. Amerika-Avrupa ilişkilerinin bu aşamasında, müttefik Avrupalı uluslar halen ABD güvenlik korumasına büyük oranda bağımlıyken, Avrupa'daki herhangi bir genişleme ister istemez doğrudan ABD etkisinde bir

genişleme olur. Bunun tersine, Atlantik ötesi yakın bağlar olmadan, Amerika'nın Avrasya'daki üstünlüğü çabucak solar gider. ABD'nin Atlantik Okyanusu'nu kontrolü, etkisini ve gücünü Avrasya'nın içlerine taşıma yeteneği ciddi biçimde sınırlanır.

Acı gerçek, Batı Avrupa'nın ve giderek Orta Avrupa'nın da, eski tebaaları ve sömürgeleri hatırlatır biçimde, Amerika'nın koruması altında olduğudur. Bu ne Amerika ne de Avrupa ulusları için sağlıklı bir durumdur.

Şu anda zayıflamış olan Avrupalı Amerikan karşıtlığının kalıntıları bile tuhaf bir şekilde kiniktir: Avrupalılar Amerikan "hegemonyasına" üzülmemektedir, ama onun tarafından korunmanın keyfini sürerler.

Avrupa'nın giderek karşı karşıya kaldığı sorun, ekonomik canlılığının altını oyan ve aşırı derecede yük olan sosyal destek sistemidir. Bu esnada özel çıkar gruplarının her türlü reforma tutkulu direnişi Avrupa'nın siyasi dikkatini içe yönlendirmektedir. Sovyet tehdidi ortadan kalkmıştır, ancak bazı Avrupalıların Amerikan vesayetinden kurtulup bağımsızlık kazanma arzuları kıtasal birleşme için gereken arzuya dönüşmemiştir.

Avrupa hedefleri daha çok -Avrupa Topluluğu ile onun halefi Avrupa Birliği'nin yarattığı büyük kurumsal mekanizmanın ürettiği- bürokratik momentum tarafından sürdürüldü. Birleşme fikri kamudan hala belli bir destek almaktadır. Ama kayıtsız, tutkusuzdur ve misyon anlayışından yoksundur. Genel olarak bugünkü Batı Avrupa sıkıntılı, odaksız, rahat ama toplumsal olarak tedirgin, daha geniş vizyonları paylaşmayan toplumlar grubu izlenimini vermektedir. Avrupa'nın birleşmesi gittikçe bir amaç değil, bir sürece dönüşmüştür.

Yine de, lider konumundaki iki Avrupalı ulusun, Fransa'nın ve Almanya'nın seçkinleri gerçek bir Avrupa olacak Avrupa'yı şekillendirme ve tanımlama hedefini üstlenmişlerdir. ... Ama her biri değişik vizyon ve tasarımlarla bu işi üstlenmiştir, her ikisi de tek başına bu işi yapabilecek kadar güçlü değildir.

Bu durum Amerika Birleşik Devletleri'ne kesin bir müdahale için özel bir fırsat vermektedir. Avrupa'nın birleşmesi lehine, Amerika'nın bu işe dahil olması gerekir. Çünkü diğer türlü birleşme durma noktasına gelebilir ve sonra kademe kademe çözülebilir. Ama Avrupa'nın inşasında etkili bir Amerikan katılımı, Amerika'nın ne tür bir Avrupa'yı tercih ettiği, eşit bir ortak olacak Avrupa'yı mı yoksa küçük müttefik Avrupa'yı mı desteklemeye hazır olduğu, hem Avrupa Birliği hem NATO'nun erişeceği faaliyet alanları konularında Amerikan düşüncesinin netliği ile yönlendirilmelidir.

GÖRKEM VE GERİ KAZANIM

İngilizler daha büyük bir Avrupa'yı tercih ettiklerini açıkladılar, çünkü genişlemeyi Avrupa birliğinin zayıflaması için vasıta görüyorlardı - Fransa bu genişlemenin Almanya'nın rolünü daha da korkarak daha dar bir birleşmeyi destekledi. Almanya bunların her ikisine de direndi, böylece Orta Avrupa'da yalnızca ona gösterilen bir saygınlık kazandı.

AMERİKA'NIN TEMEL AMACI

Amerika için temel konu, Fransa-Almanya bağlantısına dayanan, varlığını sürdürebilir, ABD'ye bağlı, küresel Amerikan üstünlüğünün etkin olarak uygulanmasında çok gerekli olan katılımcı demokratik uluslar arası sistemi yaygınlaştıran Avrupa'nın nasıl inşa edileceğidir. Bu nedenle, bu, Almanya ile Fransa arasında seçim yapma meselesi değildir. Fransa ya da Almanya'dan herhangi biri olmadan Avrupa olmaz.

Yukarıdaki görüşlerden üç önemli sonuç çıkar:

1. Avrupa'nın birleşmesine Amerikan katılımı, Avrupa'nın varlığını sürdürmesine engel olan iç ahlak ve amaç krizlerini dengelemek, Amerika'nın sonuçta gerçek Avrupa birliğini desteklemediği şeklindeki yaygın Avrupa kuşkusunu dağıtmak ve Avrupa'nın girişimine gerekli demokratik coşkuyu gerekli dozda aşlamak için gereklidir. *Bu Avrupa'nın, sonunda, Amerika'nın küresel ortağı olarak kabul edileceğine dair kesin taahhüdünü gerektirir.*
2. Kısa vadede Fransız siyasetine karşı stratejik muhalefet ve Almanya'nın önderliği için destek haklı görülebilir. Uzun vadede, eğer sonunda gerçek Avrupa gerçekleşecekse Avrupa birliği daha özel bir siyasi ve askeri kimlik edinmek zorunda olacaktır. Bu, Atlantik ötesi kurumlarda güç dağıtımına ilişkin

Fransız görüşüyle, bazı noktalarda, ilerleme içeren uzlaşmaları gerektirmektedir.

3. Ne Fransa ne Almanya tek başına Avrupa'yı kuracak kadar ya da Rusya ile Avrupa'nın coğrafik alanının çerçevesinin tanımlanmasındaki belirsizliği çözecek kadar güçlüdür. Bu Avrupa'nın çerçevesi, Baltık Cumhuriyetlerinin ve Ukrayna'nın Avrupa sistemindeki nihai konumları gibi -özellikle Rusya için- hassas konularla baş edilirken, özellikle Almanlarla birlikte, enerjik, odaklı -ve kararlı Amerikan katılımını gerektirir.

Avrupa farklı ulusal geleneklerin direnmesinden dolayı tek bir ulus-devlet olamaz. Ancak ortak siyasi kurumlar aracılığıyla paylaşılan demokratik değerleri yansıtarak, kendi çıkarlarının evrenselleşmesiyle kimlik kazanarak ve Avrasya bölgesinin diğer sakinlerine manyetik çekim uygulayarak tek bir varlığa dönüşebilir.

Avrupalılar kendi başlarına bırakıldıklarında, bütün dikkatlerini kendi iç toplumsal endişelerine yöneltme riskini taşırlar. Avrupa'nın ekonomik toparlanması görünen başarısının uzun vadedeki bedelini gözlerden saklamıştır. Bu bedeller hem ekonomik hem siyasi olarak Avrupa'ya zarar vermektedir. Batı Avrupa'nın gittikçe daha çok karşı karşıya kaldığı -ama üstesinden gelemediği- siyasi yasallık ve ekonomik canlılık krizleri, paternalizm (insanların ihtiyaçlarının karşılandığı ama özgürlüklerinin kontrol edildiği sistem), korumacılık ve içedönüklüğü tercih eden dar görüşlü devlet destekli sosyal yapının yayılmasından kaynaklanmaktadır. Bu, ruhsal boşluğunu, sorunlardan kaçmaya eğilimli hazcılıkla birleştiren kültürel bir durum yaratmıştır; bu durum aşırı milliyetçiler ya da dogmatik ideologlar tarafından istismar edilebilir.

Bu durum, eğer tırmanırsa, demokrasi ve Avrupa ideali için ölümcül olabilir. ... Parçalarının toplamından daha büyük olan bir Avrupa -yani demokrasinin desteklenmesinde ve temel insanlık değerlerinin daha fazla taraftar kazanmasında kendisi için küresel bir rol gören bir Avrupa- siyasi aşırılık, dar görüşlü milliyetçilik veya toplumsal hedonizmle kesinlikle uyuşmayan bir Avrupa olmalıdır.

Almanya'nın çıkarları, AB'nin ve NATO'nun kilerle halen uyumludur ve hatta onlarla yüceltilmiştir. Hatta solcu ittifak, 90/Yeşiller hem NATO'nun hem AB'nin genişlemesini savunmuşlardır. Ama eğer birleşme ve Avrupa'nın genişlemesi duraksarsa, Almanya'nın, Avrupa'nın istikrarına zarar verecek, Avrupa düzeni kavramının daha milliyetçi tanımının su yüzüne çıkacağını varsaymak için nedenler vardır. ... Bu vizyonla, Mitteleuropa -Almanya'nın ekonomik olarak üstün olduğu bir Avrupa bölgesi olmak yerine- aleni Alman siyasi üstünlüğünün ve aynı zamanda Batı'ya ve Doğu'ya karşı daha tek yanlı bir Alman politikasının zemini olacaktır.

Böyle bir durumda Avrupa, Amerikan gücü için Avrasya'nın direnek noktası olmaktan, Avrasya da demokratik küresel sistemin genişlemesi için potansiyel sıçrama tahtası olmaktan çıkacaktır. Bu, Avrupa'nın birleşmesi için kesin ve elle tutulabilir Amerikan desteğinin sürdürülmesinin nedenidir. Amerika sık sık hem Avrupa'nın ekonomik toparlanması hem de Atlantik ötesi güvenlik ittifakı içinde Avrupa'nın birleşmesi için verdiği desteği ilan edip Avrupa'da uluslar ötesi işbirliğini desteklemiştir; ancak sorun yaratan ekonomik ve siyasi konularda Avrupa Birliği yerine tek tek Avrupalı devletlerle anlaşmayı tercih ediyormuş gibi davranmıştır. Amerika'nın zaman zaman Avrupa'nın karar alma sürecinde söz hakkının olması konusundaki ısrarı, Avrupalıların, Avrupalılar Amerika'nın önderliğini kabul ettiğinde Amerika'nın Avrupalılarla işbirliği yapmaya istekli olduğu ama Avrupa politikası ortaya konduğunda işbirliği istemediği yönündeki kuşkuvarını kuvvetlendirdi. Bu ifade edilmemesi gereken bir mesajdır.

Bir noktada gerçekten tam olarak birleşmiş ve güçlü Avrupa Birliği'nin Amerika Birleşik Devletleri'ne küresel rakip olacağı akla yatkındır. Elbette zorlu bir ekonomik-teknolojik rakip olabilir. Ortadoğu'daki veya başka bir yerdeki jeopolitik çıkarları Amerika'nın kilerden önemli ölçüde farklı olabilir. Ama aslında, böyle güçlü ve siyasi olarak teksesli Avrupa görünen gelecekte olası gözükmemektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin olduğu zamanki Amerika'da egemen olan koşulların tersine, Avrupalı ulus-devletlerin eski durumlarına geri dönme becerilerinin derin tarihi kökenleri vardır ve uluslar-ötesi Avrupa tutkusu sönmüştür.

Her durumda, Amerika daha genişlese bile, daha belirsiz bir Avrupa tercih eder izlenimini vermemelidir. ... AB ile yeni iki yönlü Atlantik ötesi karar verme mekanizmalarını beraberce planlamak önerilmeli ve başlatılmalıdır.

Aynı ilke NATO için de geçerlidir. Korunumu Atlantik ötesi bağlantı için hayatidir. Bu konuda, çok güçlü Amerika- Avrupa uzlaşması mevcuttur. NATO olmaksızın, Avrupa sadece savunmasız olmakla kalmaz, aynı zamanda kısa zamanda siyasi olarak parçalara bölünmüş olur. NATO Avrupa'nın güvenliğini garanti ederken, Avrupa'nın birliğinin takibi için istikrarlı bir çerçeve sunmaktadır. NATO'yu Avrupa için tarihsel olarak yaşamsal kılan budur.

Ancak Avrupa, aşamalı ve tereddütlü biçimde birleşirken, NATO'nun iç yapısı ve süreçleri ayarlanmalıdır. Bu konuda Fransızların haklı olduğu bir husus vardır. Aynı anda hem birleşmiş Avrupa'ya hem de bir süper güç çevresinde on beş bağımlı güçten oluşan bir ittifaka sahip olamazsınız. Avrupa bir kez gerçek siyasi kimliğini kazanmaya başlayıp, AB uluslar üstü hükümetin işlevlerini daha fazla üstlenince, NATO 1+1 (ABD+AB) formülüne göre değiştirilmelidir.

Her durumda, Washington, Avrupa kimliğini ya da NATO'nun iç işleyişini ilgilendiren konularda Fransa'nın yalnızca kısa vadeli bir muhalif olduğu gerçeğini gözden kaçırmamalıdır. Daha da önemlisi, demokratik bir Almanya'nın sürekli olarak Avrupa'ya kilitlemesi mevzusunda Fransa'nın gerekli bir ortak olduğu gerçeğini akılda tutmalıdır. Bu, Fransız-Alman ilişkisinin tarihsel rolüdür. Hem AB'nin hem de NATO'nun doğuya doğru genişlemesi, Avrupa'nın çekirdeği olan bu ilişkinin önemini arttıracaktır. Son olarak, Fransa ne Amerika'nın Avrupa politikasının jeostratejik temelini engelleyecek kadar, ne de Avrupa'nın lideri olacak kadar güçlüdür. Bu nedenle, tuhafıkları ve hatta sınır krizleri hoş görülebilir.

Şu anda Fransa'da yaklaşık beş milyon Müslüman yaşamaktadır. Bu nedenle Kuzey Afrika'nın istikrarlı ve düzenli gelişmesinden Fransa'nın yaşamsal çıkarı vardır. Fakat bu çıkar Avrupa'nın güvenliği için çok daha faydalıdır. Fransa'nın misyon duygusu olmasa Avrupa'nın güney kanadı çok daha istikrarsız ve tehdit edici olurdu.

Almanya başka bir mevzudur. Almanya'nın belirleyici rolü yadsınamaz. Ancak Almanya'nın Avrupa'daki liderliği kamu önünde onaylanırken dikkat gösterilmelidir. ... Çok fazla anı halen zihinlerde, çok büyük korkular su yüzüne çıkabilir. Berlin'in inşa edip yönettiği Avrupa gerçekten de olası değildir. Bu yüzden Almanya Fransa'ya, Avrupa Fransa-Almanya bağlantısına gereksinim duymaktadır. İşte bu yüzden Amerika Fransa'yla Almanya arasında seçim yapmamaktadır.

NATO'nun genişlemesindeki temel nokta, bunun Avrupa'nın genişlemesiyle bağlantılı bir süreç olmasıdır. Eğer Avrupa Birliği, daha bütünleşmiş bir Alman-Fransız merkezi ile daha az bütünleşmiş dış tabakalardan oluşan, coğrafi olarak daha büyük bir toplum olacaksa ve eğer böyle bir Avrupa güvenliğini Amerika'yla devam eden ittifak üzerine kuracaksa, o zaman Avrupa'nın jeopolitik olarak en korunmasız kesimi olan Orta Avrupa, Avrupa'nın geri kalanının Atlantik ötesi ittifak yoluyla yararlandıkları güvenliği paylaşmaktan alenen dışlanamazlar. Bu konuda Amerika ve Almanya hemfikirdirler. Amerika ve Almanya'ya göre genişleme dürtüsü siyasidir ve tarihidir. Bu yapıcı dürtü ne Rusya'ya düşmanlık, ne Rusya'dan korku, ne de Rusya'yı soyutlama arzusu ile yönlendirilmektedir.

Bu nedenle Amerika Avrupa'nın doğuya doğru genişlemesini geliştirmek için özellikle Almanya'yla beraber çalışmalıdır. Amerikan-Alman işbirliği ve bu konuda ortak liderlik şarttır. ... Birleşik Amerika-Almanya baskısı özellikle zorunlu olan NATO üyelerinin oybirliği için gereklidir. Ancak, eğer Amerika ve Almanya beraberce bunun için baskı yaparsa, hiçbir NATO üyesi bunu yadsıyamayacaktır.

Bu çabanın sonucunda tehlikede olan, Amerika'nın Avrupa'daki uzun vadeli rolüdür. Yeni bir Avrupa halen biçimlenmektedir. Bu yeni Avrupa jeopolitik olarak "Avrupa-Atlantik" bölgesinin bir parçası olarak kalacaksa, NATO'nun genişlemesi gereklidir. Aslında, eğer Amerika Birleşik Devletleri'nin başlattığı NATO'nun genişletilmesi çabası durursa ve sendelerse, bir bütün olarak Avrasya için kapsamlı ABD politikası mümkün olamayacaktır. Böyle bir başarısızlık Amerikan liderliğinin itibarını zedeler, genişleyen Avrupa kavramını paramparça eder, Orta Avrupalıların moralini bozar, Rusya'nın Orta Avrupa'daki şu an uyuyan ya da ölmekte olan jeopolitik özelemlerini yeniden canlandırır. Batı için, sonunda gerçekleşecek herhangi bir Avrasya güvenlik mimarisinde gerçek bir Avrupalı sütun olasılığına ölümcül zarar veren, Batı'nın kendi elleriyle açtığı bir yara olur. Bu nedenle, Amerika için yalnızca bölgesel değil, küresel yenilgiye yol açar.

AVRUPA'NIN TARİHSEL TAKVİMİ

Her durumda, Avrupa'nın siyasal birliğiyle güvenliğinin birbirinden ayrılmaz olduğu temel ilke olmalıdır. Uygulamada, aslında Amerika'yla ortak bir güvenlik düzenlemesi olmaksızın tam anlamıyla birleşmiş bir Avrupa'yı tasavvur etmek zordur. Bu nedenle, AB'yle kabul görüşmelerine başlama konumundaki ya da bu yönde davet almış olan devletler otomatik olarak NATO'nun ön korumasının özneleri olarak görülmelidirler.

BÖLÜM 4 Kara Delik

YANILTICI JEOSTRATEJİK HAYALLER

Ne Fransa'nın ne de Almanya'nın Amerika bağlantısından vazgeçmesi olasıdır. Özellikle Fransa'yla arada bir bazı sınırlı mevzularda geçici flörtleri olacağı düşünülebilir. Ama ittifakların jeopolitik olarak tersine dönüşünden önce, Avrupa ilişkilerinde büyük değişiklikler, Avrupa'nın birleşmesinde ve Atlantik ötesi bağlantıda bir kopuş olması gerekir. Öyle olsa bile, Avrupa devletlerinin, yönünü şaşırılmış Rusya'yla tam kapsamlı jeopolitik ittifaka girme eğiliminde olmaları olası değildir.

Böylece son tahlilde, karşı ittifak seçeneklerinin hiçbiri gerçekleşebilir değildir. Rusya'nın yeni jeopolitik ikilemlerine çözüm, ne karşı ittifakla ne Amerika'yla eşit stratejik ortaklık yanılmasıyla ne de eski Sovyetler Birliği bölgesinde siyasi veya ekonomik olarak birleşmiş yeni yapı yaratma çabasıyla bulunabilir. Bunların tümü, Rusya'yı, gerçekte kendisine açık olan, tek seçenektan uzaklaştırmaktadır.

TEK SEÇENEK İKİLEMİ

Rusya'nın tek gerçek jeostratejik seçeneği, Rusya'ya gerçekçi uluslararası rol, kendisini dönüştürme ve toplumsal olarak modernleşme fırsatını en fazla sunan seçenek, Avrupa'dır. Bu seçenek sadece büyüyen AB'yi ve NATO'nun Avrupa'sını içerir. ... Böyle bir Avrupa biçimlenmektedir. Bu Avrupa'nın Amerika'ya bağlı kalmaya devam etmesi olasıdır. Rusya, eğer tehlikeli jeopolitik soyutlanmadan kaçınmak istiyorsa bu Avrupa ile ilişkide olması gerekir.

Her ne kadar uzun vadeli Rusya-Çin ve Rusya-İran stratejik ittifakları olası değilse de, Amerika için, Rusya'yı gerekli jeopolitik seçimi yapmaktan alıkoyacak politikalardan kaçınmak önemlidir. Bu nedenle, mümkün mertebe, Amerika'nın Çin'le ve İran'la ilişkileri Rus jeopolitik hesaplarına etkileri göz önüne alınarak belirlenmelidir. Temel jeostratejik seçeneğine dair devam eden yanlısamlar, ağır hastalığını sonlandırmak için Rusya'nın yapmak zorunda olduğu tarihi seçimi sadece erteleyebilir.

Rusya, yalnız ve yalnız, ekonomik ve siyasi olarak Avrupa'nın yeni gerçekliklerini kabul etmeye istekli olursa, ticaret, iletişim, yatırım ve eğitimde kıtalar ötesi Avrupa'nın büyüyen genişliğinden ülkesi de yararlanabilecektir. Bu nedenle Rusya'nın Avrupa Konseyi'ne katılımı doğru yönde atılmış bir adımdır. Bu adım, yeni Rusya'yla büyüyen Avrupa arasındaki gelişen kurumsal bağların öncüsüdür. Aynı zamanda bu adım, Rusya bu yolu izlediği takdirde, Osmanlı sonrası Türkiye'nin, yayılmacı hırslarından vazgeçip, bilinçli olarak modernleşme, Avrupalılaşma ve demokratikleşme yolunu tutmaya karar verdiğiinde seçtiği rotayı izlemekten başka bir seçimi olmadığı da ima etmektedir.

Başka hiçbir seçenek, Amerika'yla bağlantılı, modern, zengin ve demokratik Avrupa'nın sunacağı faydaları sunamaz. Avrupa ve Amerika, yayılmacı olmayan ulusal ve demokratik Rusya devletine tehdit oluşturmaz. Ne Çin'in günün birinde talep edebileceği gibi Rusya'dan toprak talepleri vardır, ne de Rusya'nın güneyindeki Müslüman uluslarla arasındaki etnik ve coğrafik olarak belirsiz sınırlardaki gibi güvensiz ve potansiyel olarak şiddete açık ortak sınırları paylaşırlar. Tam tersine, hem Avrupa hem de Amerika için ulusal ve demokratik Rusya jeopolitik açıdan arzu edilir bir varlık, değişken Avrasya kompleksinde istikrar kaynağıdır.

Rusya sonuç olarak şu ikilemlerle karşı karşıya kalmaktadır: Avrupa ve Amerika lehine yapacağı seçimin somut yararlar sağlaması için her şeyden önce yayılmacı geçmişini açıkça inkar etmesi, ikinci olarak da büyüyen Avrupa'nın Amerika'yla siyasi ve güvenlik ilişkilerinde yan çizmemesi gerekmektedir.

Eğer Rusya kendi iç demokratik kurumlarını güçlendirir, serbest piyasa temelindeki ekonomik kalkınmasında somut ilerleme sağlarsa NATO'ya ve AB'ye geçmişten daha yakın olması engellenmemelidir.

Yeni Sovyet sonrası devletlerin siyasi ve ekonomik istikrarı, Rusya'nın kendini tanımlamasını gerektiren önemli bir etmendir. Bu nedenle yeni Sovyet sonrası devletlere, eski Sovyet İmparatorluğu topraklarında jeopolitik çoğulculuk için destek, Rusya'yı net Avrupa seçeneğini uygulamaya iten politikanın bir parçası olmalıdır. Bu devletlerin üçü jeopolitik açıdan özellikle önemlidir: Azerbaycan, Özbekistan ve Ukrayna.

Bağımsız Azerbaycan, Batı'nın, enerji bakımından zengin Hazar Denizi havzasına ve Orta Asya'ya girişine hizmet edebilir. Bunun tersine, bağımlı Azerbaycan, Orta Asya'nın dış dünyaya kapanması, böylece de siyasi bakımdan Rusya'nın yeniden bütünleşme için yaptığı baskılara savunmasız kalması demektir. Orta Asya devletlerinin ulusal olarak en canlı ve en kalabalık nüfuslu devleti olan Özbekistan, Rusya'nın bölgeyi bir şekilde yeniden denetlemesine en büyük bir engeldir. Bağımsızlığı diğer Orta Asya devletlerinin ayakta kalmaları için hayatidir. Rus baskılarından en az etkilenen devlet de Özbekistan'dır.

Ancak, en önemli devlet Ukrayna'dır. AB ve NATO genişlerken, Ukrayna sonunda her iki örgüte de üye olup olmamayı seçme konumunda olacaktır. Muhtemelen, bağımsız konumunu güçlendirmek için, ortak sınırları olduğunda ve iç dönüşümü üyelik için yeterli hale geldiğinde, hem AB'ye hem NATO'ya üye olmak isteyecektir.

Protestolarına karşın Rusya'nın NATO'nun 1999'da bazı Orta Avrupa devletlerini içine alarak genişlemesine ses çıkarmaması olasıdır. Çünkü komünizmin yıkılışından bu yana Rusya ile Orta Avrupa ülkeleri arasındaki kültürel ve toplumsal uçurum çok genişlemiştir. Buna karşılık Rusya'nın Ukrayna'nın NATO'ya girişini kabul etmesi zor olacaktır. Çünkü bu Ukrayna'nın kaderinin artık organik olarak Rusya'ninkine bağlı olmadığını kabul etmek olacaktır. Eğer Ukrayna bağımsız bir devlet olarak ayakta kalacaksa Avrasya yerine Orta Avrupa'nın parçası olmak zorundadır. Eğer Orta Avrupa'nın parçası olacaksa o zaman Orta Avrupa'nın NATO ve Avrupa Birliği'yle olan bağlarına tümüyle katılmak zorundadır.

Rusya'nın bu bağları kabulü Rusya'nın kendisinin de gerçekten Avrupa'nın parçası olma kararını tanımlayacaktır. Rusya'nın reddi, münzevi "Avrasyalı" kimlik ve mevcudiyet için Avrupa'nın reddi demek olacaktır.

Akılda tutulması gereken temel nokta Rusya'nın, Ukrayna Avrupa'da olmadan Avrupa'da olamayacağıdır.

Rusya Avrupa'ya doğru ne kadar hızla hareket ederse Avrasya'nın kara deliği, modernleşen ve demokratikleşen toplum tarafından o kadar erken doldurulacaktır. Gerçekten Rusya için tek seçenek ikilemi artık jeopolitik seçim yapma sorunu değil, yaşamda kalmanın zorunluluklarıyla yüzleşmedir.

BÖLÜM 5

Avrasya Balkanları

Avrupa'da "Balkanlar" kelimesi etnik çatışmalar ve bölgesel büyük güç rekabetini çağırıştır.

Bilinen Balkanlar, Avrupa üstünlüğünü ele geçirme mücadelesinde potansiyel jeopolitik ödülü temsil eder. Avrasya Balkanlarının konumu jeopolitik olarak da önemlidir. Bir ayağı Avrasya'nın en zengin ve en çok sanayileşmiş batı ucunda bir ayağı doğu ucunda olduğundan, ister istemez oluşmakta olan ulaşım ağının üstünde durmaktadır. Üstelik güvenlik ve tarihi hırslar açısından en yakın ve en güçlü üç komşusu, Rusya, Türkiye ve İran için de önemlidir. Çin'in de bölgeye olan siyasi ilgisi gittikçe artmaktadır. Ama Avrasya Balkanlarının ekonomik potansiyel olarak bütün bunlardan daha da önemli bir yeri vardır. Bu bölgede, önemli metaller ve altının yanı sıra çok büyük doğalgaz ve petrol rezervleri bulunmaktadır.

Önümüzdeki yirmi otuz yıl içerisinde dünyanın enerji tüketimi çok büyük ölçüde artacaktır. ... Tüketimdeki bu artış en belirgin olarak Uzakdoğu'da olacaktır. Asya'nın ekonomik gelişiminin momentumu şimdiden yeni enerji kaynaklarının araştırılması ve işlenmesi yönünde büyük bir baskı yaratmıştır. Orta Asya bölgesi ve Hazar Denizi havzası, Kuveyt, Meksika Körfezi veya Kuzey Denizi'ndekileri kat kat gölgede bırakan büyüklükte doğalgaz ve petrol rezervlerine sahiptir.

ETNİK KAZAN

Avrasya Balkanları yukarıdaki tanıma bir şekilde uyan dokuz ülkeyi içerir. İki ülke de potansiyel adaydır. Bu tanıma uyan dokuz ülkenin sekizi Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan'dır. Bu ülkelerin hepsi daha önce Sovyetler Birliği içindedir. Dokuzuncu ülke Afganistan'dır. Listeye eklenebilecek potansiyel adaylar Türkiye ve İran'dır. Her ikisi de siyasi ve ekonomik olarak hareketlidir. Her ikisi de Avrasya Balkanları'nda bölgesel nüfuz için mücadele etmektedir. Bu nedenle her ikisi de bölgedeki önemli jeostratejik oyuncularındandır. İçlerinden biri ya da her ikisi de istikrarını kaybederse bölgenin iç sorunları çözümsüz hale gelir. Rusya'nın bölgedeki egemenliğini engelleme çabaları boşa gider.

Kafkasya'daki üç devletin, Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan'ın gerçek anlamda tarihi milletler olduğu söylenebilir. Bunun sonucu olarak, milliyetçilikleri yaygın ve yoğundur. Huzurlarını bozan temel olarak dış kaynaklı anlaşmazlıklardır. Bu devletlerin tersine Orta Asya'nın beş yeni devletinin milli yapı oluşturma açısından bu durumda olmadığı söylenebilir. Kabile ve etnik kimlikleri hala kuvvetlidir. Bu, iç anlaşmazlıkları en önemli sorun haline getirmektedir. Bu devletler hangi durumda olurlarsa olsunlar, zayıflıkları, daha güçlü ve yayılmacı zihniyete sahip komşularını istismara şevk eder.

Moskova (çoğu daha milliyetçi nedenlerle harekete geçmemişken) Orta Asya milliyetçilerinin farklı Orta Asya insanlarını "Türkistan" diye adlandırılacak tek bir politik birimde birleştirme önerilerini reddetmiştir. Moskova bunun yerine çok parçalı, farklı yeni isimleri olan beş farklı cumhuriyet yaratmayı tercih etmiştir. Tahminen benzeri hesaplarla, Kremlin bir Kafkas federasyonu planını da bir kenara bırakmıştır. Bu nedenle, Sovyetler Birliği'nin yıkılışının ardından, Kafkasya'daki üç devletin de, Orta Asya'daki beş devletin de yeni bağımsız durumlarına ya da gerekli bölgesel işbirliğine hazırlıklı olmamaları şartıdır.

Kafkasya'da, 4 milyondan az nüfusu olan Ermenistan ve nüfusu 8 milyondan az olan Azerbaycan, Azerbaycan sınırları içinde yoğun Ermeni nüfusu barındıran Nahçıvan-Karabağ nedeniyle açık bir savaşa yuvarlandılar. Çatışma büyük bir etnik temizlik başlattı. Sınırın her iki tarafından yüz binlerce mülteci aktı ve sınır dışı edilenler diğer tarafa kaçtı. Ermenistan'ın Hıristiyan, Azerbaycan'ın Müslüman olduğu göz önüne alınırsa, savaşın dini çatışmaları da içeren bir tarafı vardı. Ekonomik olarak yıkıcı olan savaş her iki ülkenin de tam ve sürekli bir bağımsızlık kazanmasını zorlaştırdı. Ermenistan kendisine önemli bir askeri yardım sağlayan Rusya'ya dayanırken, Azerbaycan'ın yeni kazanılmış bağımsızlığı ve iç istikrarı Nahçıvan-Karabağ'ın kaybıyla gölgelendi.

Azerbaycan'ın savunmasızlığının daha geniş bölgesel anlamları vardır. Çünkü ülke, konumu itibarıyla jeopolitik bir eksendir. Azerbaycan, Hazar Denizi havzası ve Orta Asya'nın zenginliklerini barındıran şişenin denetimini sağladığı için çok önemli olan mantar olarak tanımlanabilir.

Bağımsız, Türkçe konuşan, etnik olarak bağlı olduğu, politik destekçisi Türkiye'den boru hattı geçen Azerbaycan, Rusya'nın bölgeye girişi tekelinde tutmasına izin vermeyecektir. Böylece Rusya'yı, yeni Orta Asya devletlerinin politikaları üzerinde varlığı kesin olan siyasi manevralarından da mahrum bırakacaktır. Ancak Azerbaycan kuzeyden Rusya'nın kuvvetli baskısına ve güneyden İran'ın baskılarına karşı savunmasızdır. İran'da Azerbaycan topraklarındakinin iki katı Azeri bulunmaktadır. Bazı tahminlere göre bu sayı yirmi milyona ulaşmaktadır. Bu gerçek, İran'ın içindeki Azerilerin bölünme potansiyelinden korkmasına, her iki millet de Müslüman olmasına rağmen Azerbaycan'ın bağımsız durumuna şüpheyle yaklaşmasına sebep olmaktadır. Sonuç olarak, Azerbaycan Batı ile ilişkilerini kısıtlamaya çalışan Rusya'nın ve İran'ın baskılarına bir arada maruz kalmaktadır.

Etnik olarak homojen Azerbaycan veya Ermenistan'ın tersine, Gürcistan'ın 6 milyonluk nüfusunun %30'unu azınlıklar oluşturmaktadır. Üstelik örgütlenmede ve kimliklerinde kabileci olan bu küçük

topluluklar, Gürcistan egemenliğine karşı çok tepkilidirler. Bu nedenle Ossetianlar ve Abazalar, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Gürcistan'dan ayrılmak için Gürcistan'ın iç çekişmelerinden faydalandılar.

Orta Asya'da istikrarsızlıkta iç etmenler daha belirleyiciydi. Kültürel olarak ve lisanlarıyla, yeni bağımsızlığını kazanan beş devletten dördü Türk dünyasındandı. Tacikistan kültürel olarak ve lisanıyla Farisi'ydi. Sovyetler Birliği'nin dışında kalan Afganistan'sa Pathan, Tacik, Puştu ve Farisi etnik mozaiğinden oluşuyordu. Bu altı ülkenin hepsi Müslüman'dı. Geçen yıllar içerisinde pek çoğu Pers, Türk ve Rus İmparatorluklarının etkisi altında kalmıştı. Ama bu deneyim, paylaşılan bölgesel çıkar ruhunun oluşumuna yardımcı olmadı. Tam tersine, farklı etnik bileşenleri, iç ve dış çatışmalara açık hale gelmelerine yol açtı. Bu da giderek daha güçlü komşularını tecavüze şevk etti.

Bağımsızlığını yeni kazanmış beş Orta Asya devletinden en önemlileri Kazakistan ve Özbekistan'dır. Bölgesel olarak, Kazakistan kalkandır. Özbekistan bölgedeki farklı pek çok ulusal uyanışın temel direğidir. Kazakistan'ın coğrafik büyüklüğü ve konumu, diğer ülkeleri Rusya'nın fiziksel baskısından korur. Çünkü sadece Kazakistan'ın Rusya ile sınırları vardır. Ancak 18 milyonluk nüfusunun % 35'i Rus'tur. (Bölgedeki Rus nüfusu sürekli olarak azalmaktadır.) Üstelik Ruslar haricinde, nüfusunun % 20'si Kazak olmayanlardan oluşmaktadır. Bu olgu, kendileri de milliyetçi olan, ama nüfusun sadece % 50'sini temsil eden yeni Kazak yöneticileri için, etnik ve lisan temelleri üzerine hedefler koymayı zorlaştırmaktadır.

Afganistan'ın halihazırdaki karmaşası da, her ne kadar ülke daha önce Sovyet cumhuriyetlerinden biri olmadıysa da Sovyet mirasıdır. Sovyet istilasıyla parçalanan ve istilaya direnen, uzayıp giden gerilla savaşının ardından Afganistan sadece ismen ulus-devlettir. 22 milyonluk halk etnik kamplara bölünmüştür. Puştular, Tacikler ve Hazar Türkleri arasındaki bölünme gittikçe keskinleşmekte ve artmaktadır. Aynı zamanda Rus istilacılara karşı cihat, dini, ülkenin siyasi hayatının baskın boyutu haline getirmiş, keskinleşen politik farklılıklara dogmatik tutkuyu aşlamıştır.

Her ne kadar eskiden Sovyet cumhuriyetler olan devletlerin hepsi ve Afganistan çoğunlukla Müslüman nüfusa sahipse de, -genelde Sovyet döneminin ürünü olan- siyasi seçkinleri laik bakış açısına sahiptir ve devletler resmi olarak sekülerdir. Ancak nüfusları ilkel geleneksel kabileci kimlikten daha modern milli farkındalığa kaydıkça yoğun İslami bilinçle dolmaları muhtemeldir. Aslında, - dışarıdan hem İran hem de Suudi Arabistan tarafından desteklenen- Rusya'yla yeniden birleşmek ve kafirin denetimine girmek konusunda direnmeye kararlı, gittikçe yayılan yeni milliyetçiliği harekete geçiren itici gücün İslami direniş olması muhtemeldir.

Avrasya Balkanları'ndaki istikrarsızlığı gittikçe ağırlaştırılan ve durumu potansiyel olarak daha patlayıcı hale getiren etken imparatorluk geçmişi olan, bölgede kültürel, dinsel ve ekonomik çıkarları olan komşu iki ulus-devletin, Türkiye ve İran'ın jeopolitik yönelim açısından değişken ve içte potansiyel olarak hassas olmalarıdır. Bu iki devlet istikrarsızlaştığında, denetimden çıkan etnik ve toprak anlaşmazlığı kökenli çatışmalar ve bölgedeki hassas güç dengelerinin halihazırda bozuk olduğu hesaba katılırsa, tüm bölgenin yoğun karmaşaya sürüklenmesi oldukça mümkündür. Bu yüzden Türkiye ve İran sadece önemli jeostratejik oyuncular değildir. Aynı zamanda birer jeopolitik eksendirler. İç durumları bölgenin kaderi için hayati önem arz etmektedir Her ikisi de güçlü bölgesel tutkuları ve tarihi değerlilik duygusuna sahip olan orta seviye güçlerdir. Ancak her iki devletin de gelecekteki jeopolitik yönelimleri ve hatta ulusal birliği belirsizdir.

İmparatorluk sonrası bir devlet olan Türkiye halen kimliğini tanımlama sürecindedir. Üç ayrı yöne çekilmektedir. Modernistler bir Avrupa devleti olduğunu görmek istemektedirler ve bu nedenle batıya bakmaktadırlar. İslamcılar Ortadoğu'ya ve Müslüman bir topluma yönelmektedir, yani güneye doğru bakmaktadırlar. Tarihi bakışa sahip milliyetçiler Hazar Denizi havzasındaki ve Orta Asya'daki Türki insanlara bakarak, bölgesel olarak hakim Türkiye için yeni bir misyon görmekte, yani doğuya bakmaktadırlar. Bunların her biri stratejik olarak farklı eksene sahiptir. Aralarındaki uyumsuzluk Kemalist devrimden bu yana Türkiye'nin bölgedeki rolüne dair belirsizliği ortaya çıkarmıştır.

Üstelik Türkiye'nin kendisi de bölgedeki etnik çatışmaların en azından kısmi kurbanı olabilir. (Çerkez, Arnavut, Boşnak, Bulgar ve Arap ihtiva etmesine rağmen) 65 milyonluk nüfusunun büyük çoğunluğu Türklerden oluşsa da, % 20'si ve belki de daha fazlası Kürt'tür. Ülkenin doğu bölgesinde yoğun olan

Türkiye Kürtleri, Irak ve İran Kürtlerince ulusal bağımsızlık mücadelesine sürüklenmişlerdir. Türkiye'nin genel yönelimine dair herhangi bir iç gerilim, şüphesizdir ki Kürtleri ayrı ulusal statü için daha şiddetle baskı yapmaya cesaretlendirecektir.

İran'ın gelecekteki yönelimi daha da sorunludur. ... Bir açıdan, ateist Sovyet Birliği'nin çöküşü İran'ın yeni bağımsızlaşmış komşularının dine dönüşüne kapı açmıştı. Başka bir açıdan İran'ın Amerika Birleşik Devletleri'ne olan düşmanlığı, Azerbaycan'ın yeni kazandığı bağımsızlığın kendi içinde yarattığı endişelerle desteklenerek, Tahran'ı en azından taktiksel olarak Moskova'yı öncellemeye meylettirmiştir.

Ülkenin (neredeyse Türkiye'ninkiyle özdeş sayıda) 65 milyonluk halkının sadece yarısından biraz fazlası Farsi'dir. Kabaca dörtte biri Azeri, kalanları ise Belucistanlı, Türkmen, Arap ve diğer kabilelerdendir. Kürtler ve Azeriler dışında, özellikle Farisiler arasındaki yoğun milliyetçilik, hatta yayılmacı bilinç göz önüne alındığında, halihazırda mevcut olan diğerleri İran'ın ulusal birliğini tehdit edecek durumda değildir. Ama bu durum, özellikle İran politikasında yeni bir siyasi bunalım olursa, oldukça çabuk değişebilir.

Eğer Azerbaycan istikrarlı bir siyasi ve ekonomik gelişme sağlarsa, İran Azerileri daha büyük Azerbaycan düşüncesini gittikçe daha çok benimseyeceklerdir. Bu nedenle, Tahran'daki siyasi istikrarsızlık ve bölünme, İran eyaletlerinin birliğinin bozulmasına, böylece Avrasya Balkanları'nın alanını genişletip, bu bölgede var olan tehlikeleri artırmasına neden olabilir.

ÇOK DEĞİŞKENLİ REKABET

Avrupa'nın geleneksel Balkanları üç yayılmacı rakip arasında başa baş bir mücadeleye sahne oldu. Bu rakipler Osmanlı İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Rus İmparatorluğuydu. Ayrıca bu rekabette bu üç imparatorluktan belli birinin başarısıyla Avrupa'daki çıkarları olumsuzluk etkilenecek üç dolaylı katılımcı vardı. Almanya Rus iktidarından korkuyordu, Fransa Avusturya-Macaristan'a karşıydı ve Büyük Britanya diğerlerinden zayıflayan Osmanlı İmparatorluğu'nun Boğazları kontrol etmesini tercih ediyordu. Bu güçler XIX. yüzyıl boyunca, herhangi birinin hayati çıkarlarına zarar vermeden Balkan çatışmalarını sürdürmeyi başardılar. Ama 1914 yılında bunu başaramadılar ve bunun hepsi için feci sonuçları oldu.

Bugün Avrasya Balkanları'nda süren mücadele de üç komşu güç arasındadır: Rusya, Türkiye, İran. Çin de ileride bunların arasına katılabilir. Bu mücadelede olan, ama uzakta duran Ukrayna, Pakistan, Hindistan ve mesafeli Amerika da göz önüne alınmalıdır. Üç temel ve doğrudan olayların içinde yer alan rakip sadece jeopolitik ve ekonomik çıkar beklentileriyle değil, güçlü tarihsel güdülerle de hareket etmektedirler. Her biri bir zamanlar siyasi ya da kültürel olarak bölgede egemen güç olmuşlardır. Her biri diğerine kuşkuyla bakmaktadır. Her ne kadar aralarında savaş olası değilse de, rekabetlerinin giderek artan olumsuz etkisi bölgesel kaosa neden olabilir.

Rusların tarafında, Türklere olan düşmanlık takıntı sınırındadır. Rus medyası Türkleri bölgenin kontrolünü ele geçirmeye kararlı (Çeçenistan'la ilgili doğruluk payı içermekle birlikte), Rusya'daki bölgesel direnişlerin kıskırtıcısı ve Türkiye'nin gerçek kapasitesiyle orantısız bir şekilde Rusya'nın, tüm güvenliğini tehdit eder biçimde anlatmaktadır. Türkler kendilerini uzun zamandır Rus baskısı altında olan kardeşlerinin özgürleşmesinde sorumlu görmekte ve kendilerine bu rolü biçmektedirler. Türkler ve Farisiler bölgede tarihi rakiplerdir. Bu rekabet son zamanlarda yeniden canlanmıştır. Çünkü Türkiye İran'ın İslami toplum kavramına modern ve seküler alternatif imajını yansıtmaktadır.

Türklerin bölgedeki etki istekleri emperyalist izler taşısa da -çok geçmişte kalsa da, Osmanlı İmparatorluğu Orta Asya'yı kapsamasa da, Azerbaycan ve Kafkasların fethiyle 1590 yılında zirvesine ulaşmıştır- bölgedeki insanlarla etnik-dilsel kimlik temelindedir. Türkiye'nin daha sınırlı siyasi ve askeri gücü göz önüne alındığında, büyük bir politik etki alanına erişemezler. Türkler kendilerini daha ziyade dağınık haldeki Türkçe konuşan topluluğun potansiyel lideri olarak görmektedirler. Görece modern olmalarının cazibesini, dilsel yakınlıklarını ve ekonomik vasıtaları, bölgedeki ulusal yapılanma sürecinde en etkin güç olduklarını ispatlamak için kullanılmaktadırlar.

Her ne kadar İran'ın şu andaki jeopolitik arzuları Türkiye'ninkilerden daha darsa da, başta Azerbaycan ve Afganistan olmak üzere, bölgedeki tüm Müslüman nüfus -hatta Rusya'daki Müslüman nüfus da-

İran'ın dini ilgi alanındadır. Aslında, Orta Asya'da dinin yeniden canlanması, İran'ın şu andaki yöneticilerinin arzularının bir parçasıdır.

Bu aşamada, Çin'in rolü daha sınırlı ve hedefleri daha belirsizdir. Çin'in Batı'da Rus İmparatorluğu yerine pek çok bağımsız devleti tercih ettiğini düşünmek mantıklıdır. En azından yeni devletler tampon görevi görür. Ama Çin, Xinjiang Eyaleti'ndeki Türki azınlıkların, bağımsızlığını yeni kazanmış Orta Asya devletlerini kendileri için cazip bir örnek olarak görmelerinden de tedirginlik duymaktadır. Bu nedenle, Çin Kazakistan'dan sınırdaki azınlık hareketlerinin bastırılması için güvence istemiştir. Uzun vadede, bölgedeki enerji kaynakları Pekin'in de ilgisini çekmektedir. Moskova'nın kontrolüne maruz kalmadan bu kaynaklara ulaşmak Çin'in temel hedefi olmalıdır. Bu nedenle, Çin'in genel jeopolitik çıkarları Rusya'nın egemen rol meselesiyle çatışmakta, Türkiye ve İran'ın arzularını tamamlamaktadır.

Ukrayna'nın temel meseleleri BDT'nin gelecekteki niteliği ve Ukrayna'nın Rusya'ya bağımlılığını azaltacak olan enerji kaynaklarına daha serbest ulaşım imkanıdır. Bu açıdan bakıldığında, Kiev için Azerbaycan, Türkmenistan ve Özbekistan'la yakın ilişki önemlidir. Ukrayna'nın bu devletlerin daha bağımsız olması için vereceği destek kendisini Moskova'dan daha bağımsız kılma çabalarının bir uzantısı olacaktır. Bu yüzden Ukrayna Gürcistan'ın Azeri petrolünün ihracında batı rotası olma çabalarını desteklemiştir. Ukrayna Rusya'nın Karadeniz'deki etkisini azaltmak için Türkiye ile de işbirliği yapmış, Türkiye'nin petrolün Orta Asya'dan doğrudan Türk terminallerine akması yönündeki çabalarını desteklemiştir.

Her ne kadar bölgenin uzağında bulunsada, Amerika Birleşik Devletleri, Sovyet sonrası Avrasya'daki jeopolitik çoğulluğun korunmasında çıkarı olduğu için arka planda gittikçe belirginleşmektedir. Dolaylı bir oyuncu olsa bile, hem bölgenin kaynaklarını ortaya çıkarmakla hem de Rusya'nın jeopolitik bölgede tek başına egemen olmasını engellemekle açıkça ilgilenmektedir.

Böylece, bu muammadaki çıkarlar, jeopolitik güç, büyük zenginliklere ulaşma, milli veya dini misyonları yerine getirme ve güvenlidir. Ancak, mücadele özellikle ulaşma odaklanmıştır. ... Çünkü bilmektedirler ki bölgeye ulaşımı denetleyen veya ulaşımın hakimi olan jeopolitik ve ekonomik ödülü kazanması en muhtemel olandır.

Boru hattı mevzusunun Hazar Denizi havzası ve Orta Asya'nın geleceğinde bu kadar temel hale gelmesinin sebebi de bu düşüncedir. Eğer bölgedeki ana boru hatları Rusya'dan geçip çıkışları Karadeniz'de Novorossiysk'te olmaya devam ederse, bu durumun politik sonucu, Rusların açık güç oyunları olmadan da büyük nüfuz sahibi olmalarıdır. Bölgenin yeni zenginliklerinin nasıl paylaşılacağı konusunda karar vermede Moskova'nın önemli bir konumu olacak, bölge siyasi olarak bağımlı kalacaktır. Bunun tersine, eğer Hazar Denizi'nden Azerbaycan'a ve Türkiye'den Akdeniz'e ulaşan başka bir boru hattı da geçerse ve başka bir hatta Afganistan'dan Arap Denizi'ne ulaşırsa, ulaşımında tek bir gücün tekeli olmayacaktır.

Sorun olan şudur ki, Rus siyasi seçkinlerinden bazıları Rusya eğer bölge ulaşımında tam kontrole sahip olmazsa, bölgenin kaynaklarının işlenmemesini tercih eder gibi davranmaktadırlar. Eğer yabancı sermaye yabancı ekonomilerine ve böylece yabancı politikaların da doğrudan mevcudiyetine yol açacaksa, zenginliğin ortaya çıkarılmaması daha iyidir. Bu tescilli yaklaşımın tarihi kökenleri vardır. Değişimi zaman alacak ve dış baskıları gerektirecektir.

Sovyetler Birliği'nin çöküşü tarihi bir geri dönüşe yol açtı. 1991 Aralığında sadece birkaç hafta içinde, Rusya'nın Asya'daki toprakları yaklaşık % 20 azaldı. Rusya'nın Asya'da kontrol ettiği nüfus 75 milyondan 30 milyona indi. Bütün bunlara ek olarak, Kafkaslardaki 18 milyon nüfus da Rusya'dan ayrıldı. Bu geri dönüşü Rus seçkinleri için daha zor hale getiren bu bölgelerin ekonomik potansiyellerinin yabancılar tarafından hedef alındığının ve çok yakın zamana kadar sadece Rusya'nın ulaşabildiği bu kaynaklara yatırım yapacak, kaynakları işleyecek ve işletecek araçları olduğunun farkında olmalarıydı. Şimdi Rusya bir ikileme karşı karşıyadır: Bölgeyi dışarıya kapamak için siyasi olarak çok zayıftır, ama bölgeyi kendi başına işleyebilmek için mali olarak çok güçsüzdür.

Buradan çıkan sonuç, Rusya'nın bir şekilde yeni emperyalizm sonrası gerçekliğe uyum sağlamak için bir yol bulması gerektiğidir. Yeni devletlerin ana rakiplerine doğru kayışlarını önlemeye ve tam anlamıyla

bağımsız Orta Asya işbirliğinin oluşumunu engellemeye; bağımsızlığını yeni kazanmış devletlerde Amerika'nın jeopolitik nüfuzunu ve ayrıca Türkiye'nin ve İran'ın mevcudiyetini sınırlandırmaya çalışmaktadır. Artık mesele emperyalizmi yeniden inşa etmek değildir. Bu hem çok pahalıya mal olacaktır hem de aşırı bir direnişle karşılaşacaktır. Aslında mesele yeni devletleri bağımlı kılan ve Rusya'nın egemen jeopolitik ve ekonomik konumunu koruyan yeni bir ilişkiler ağı yaratmaktır.

Rusya'nın stratejik analizleri Moskova'nın, artık imparatorluğunun bir parçası olmasa da, bölgeyi kendi jeopolitik alanı olarak gördüğünü açıkça ifade etmektedir.

Bölgede azami derecede Rus siyasi ve ekonomik nüfuzunu -yeniden- sağlanması genel hedeftir. Bu hedefin başarılması için temel mekanizma BDT'nin desteklenmesidir. Moskova'n siyasi olarak boyun eğdirmek istediği öncelikli hedeflerse Azerbaycan ve Kazakistan gibi görünmektedir.

Azerbaycan Rusya'nın öncelikli hedefi olmalıdır. Boyun eğmesi Orta Asya'yı Batı'ya, özellikle Türkiye'ye kapatmasını kolaylaştıracaktır. Böylece Rusya'nın isyankar Özbekistan ve Türkmenistan üzerindeki gücü artacaktır.

Kazakistan da öncelikli ve çekici bir hedeftir. Etnik hassasiyeti Kazak hükümetlerinin Moskova'ya açıkça karşı çıkmalarını olanaksız kılmaktadır. Ayrıca Moskova, Kazakların Çin'in artan dinamizminden duydukları korkuyu ve Çin'in bitişik Xinjiang Eyaleti'ni Çinileştirmesinden duydukları öfkeyi de kullanması muhtemeldir. Kazakistan'ın giderek daha çok boyun eğmesi, Kırgızistan ve Tacikistan'ın neredeyse kendiliklerinden Moskova'nın denetim alanına girmeleri, Özbekistan ve Türkmenistan'ın doğrudan Rus baskısına maruz kalması jeopolitik etkilerini yapacaktır.

Ermenistan ve Gürcistan haricindeki bir zamanlar siyasi olarak pasif olan halklar daha milliyetçi ve İslami kimliklerinin daha fazla bilincinde olmaya başlamıştır.

Kaynaklar bakımından zengin olan Orta Asya devletleri ve Azerbaycan topraklarında Amerikan, Avrupa, Japon ve Kore sermayesini arttırmak, böylece ekonomik gelişimlerini hızlandırmak ve bağımsızlıklarını sağlamlaştırmak istemektedirler. Bu noktada, Rus gücünü dengeleyici ve güneydeki büyük Müslüman dünyasına köprü olarak gördükleri Türkiye ve İran'ın artan rolünden memnuniyet duymaktadırlar.

Amerika ve Türkiye tarafından desteklenen Azerbaycan, Rusya'nın askeri üs talebini reddetmekle kalmamış, Rusya'nın Gürcistan'dan Türkiye'ye geçecek ikinci bir boru hattı yerine, Karadeniz limanına ulaşacak tek bir boru hattı isteğine de karşı çıkmıştır. (Güneyde bir Amerikan firması tarafından finanse edilecek ve İran'dan geçecek olan boru hattından Amerika'nın İran'a uyguladığı ambargo nedeniyle vazgeçilmiştir.) 1995'te, Türkmenistan ve İran arasındaki yeni demiryolu, gösterişli bir törenle açıldı. Böylece Avrupa'nın Rusya'dan hiç geçmeden Orta Asya ile ticaret yapması mümkün hale geldi. Tarihi ipek yolunun yeniden açılmasında sembolik bir taraf vardı. Artık Rusya Asya'yı Avrupa'dan ayıramayacaktı.

Orta Asya devletlerinin Rusya'dan korkmaları, kendi aralarında bölgesel işbirliğini genişletmelerine yol açmıştır.

Benzer bir şekilde, Türkiye'yle ve daha az oranda İran ile bağlar sıkılaştırılmıştır. Türkçe konuşan ülkeler, Türkiye'nin yeni ulusal subay kolordularının eğitimi için Türkiye'nin önerisini ve on bin öğrencinin Türkiye'ye kabul edilmesini memnuniyetle kabul etmişlerdir. 1996'da Taşkent'te yapılan ve Türkiye'nin desteğiyle hazırlanan dördüncü Türkçe konuşan ülkeler zirvesinde ağırlıklı olarak ulaşımın geliştirilmesi, gelişen ticaret, ortak eğitim standartları ve Türkiye ile daha yakın kültürel işbirliğine odaklanıldı. Hem Türkiye hem İran yeni devletlerin televizyon programlarına destek olarak büyük kitleleri doğrudan etkilediler.

Ne Türkiye ne de İran, Rusya'nın bölgede etkili olmasını engelleyecek araçlara sahiptir. Ama Türkiye ve kısmen İran yeni devletlerin, eskiden efendileri olan kuzeydeki komşularına direnme kapasitelerini birleştirmelerine destek olmuşlardır. Bu da muhtemelen bölgenin jeopolitik geleceğinin önünü açık tutmaktadır.

NE YÖNETME HAKKI NE DE DIŞLAMA

Amerika açısından jeostratejik sonuçlar bellidir. Amerika Avrasya'nın bu kısmında egemen olmak için çok uzak mesafededir. Ama dışında kalamayacak kadar da güçlüdür. Bölgedeki bütün devletler mevcudiyetlerini sürdürmek için Amerika'nın dahil olmasını gerekli görmektedir. Rusya bölgede yeniden emperyalist egemenlik kazanmak ya da diğerlerini bölgeden dışlamak için çok zayıftır. Türkiye ve İran etkili olacak kadar güçlüdür. Ama kendi iç hassasiyetleri, bölgenin, kuzeyden ve çatışmalardan kaynaklanacak meselelerle baş edemeyecek hale gelmesine yol açabilir. Çin, Rusya veya Orta Asya devletlerinden korkmayacak kadar güçlüdür. Mevcudiyeti ve dinamizmi Orta Asya devletlerinin daha geniş küresel ulaşımını kolaylaştırmaktadır.

Bütün bunlardan çıkan sonuç, Amerika'nın temel çıkarının, bu jeopolitik alanı hiçbir gücün tek başına yönetmemesini garantiye almak ve küresel topluluğun buraya mali ve ekonomik ulaşımının engellenmemesini sağlamak olduğudur. Jeopolitik çoğulculuk ancak ve ancak, boru hatları ve ulaşım ağları bölgeyi global etkinlik merkezlerine karadan veya Akdeniz veya Arap Denizi'ne doğrudan bağladığında kalıcı bir gerçeklik haline gelecektir. Bu nedenle, bölge istikrarına zararı olduğu için, Rusya'nın ulaşımın tekelleşmesi için gösterdiği çabalara muhalefet edilmelidir.

Amerika'nın güçlü jeopolitik desteğini hak eden devletler, Azerbaycan, Özbekistan ve bölgenin dışında olan Ukrayna'dır. Her üçü de jeopolitik eksendir. Aslında, Kiev'in rolü, Rusya'nın gelecekteki gelişimi göz önüne alındığında, Ukrayna'nın en önemli devlet olduğu argümanını desteklemektedir. Aynı zamanda -büyüklüğü, ekonomik potansiyeli, coğrafik olarak önemli konumu göz önüne alındığında- Kazakistan da öngörülü uluslararası desteği ve uzun süreli ekonomik yardımı hak etmektedir. Kazakistan'daki ekonomik büyüme zamanla bu Orta Asya kalkanını Rus baskısına hassas hale getiren etnik ayrımların birleşimine yardımcı olabilir.

Amerika bölgede yalnızca Batı yanlısı istikrarlı Türkiye ile değil, Çin ve İran'la da ortak çıkarlar paylaşmaktadır. Amerika-İran ilişkilerinde kademeli bir iyileşme bölgeye küresel ulaşımı büyük oranda arttıracak, özellikle de Azerbaycan'ın varlığını sürdürmesindeki tehdidi ortadan kaldıracaktır. Çin'in bölgedeki büyüyen ekonomik mevcudiyeti ve bölgenin bağımsızlığından elde edeceği çıkarlar Amerikan çıkarlarına uygundur.

Türkiye'nin gelişimi ve yönlenmesi özellikle Kafkasya'daki devletlerin geleceği açısından belirleyici olacaktır. Eğer Türkiye Avrupa yolunda ilerlemeye devam ederse -ve eğer Avrupa kapılarını Türkiye'ye kapatmazsa- Kafkasya devletleri de muhtemelen Avrupa yörüngesine yönelecektir. Bu da ateşli biçimde gerçekleşmesini bekledikleri durumdur. Ancak iç veya dış nedenlerle Türkiye'nin Avrupalaşması duraksarsa, Gürcistan ve Azerbaycan'ın Rusya'nın eğilimlerini benimsemekten başka seçenekleri olmayacaktır. Böyle bir noktada gelecekteki, iyi ya da kötü, Rusya'nın genişleyen Avrupa'yla ilişkilerinin bir fonksiyonu haline gelecektir.

Sonuç olarak, Orta Asya'nın geleceği karmaşık durumlar bütünü tarafından belirlenecektir. Devletlerin kaderi, Rusya, Türkiye, İran ve Çin'in çıkarlarının karmaşık oyunu ile belirlenecek, Rusya'nın yeni devletlerin bağımsızlığına gösterdiği saygıya bağlı olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin Rusya'ya karşı tavırları da belirleyici olacaktır. Oyunun gerçeği oyundaki herhangi bir jeopolitik oyuncunun tekeline ya da emperyalizmi anlamlı bir hedef olarak belirlemesine izin vermemektedir. Temel seçenek, daha ziyade hassas bölgesel denge veya etnik çatışmalar, siyasi bölünme ve hatta muhtemelen Rusya'nın güney sınırlarında aleni düşmanlık olacaktır. Bu denge, bölgenin küresel ekonomiye aşamalı olarak girmesine izin verirken, bölgedeki devletler de güçlenip, muhtemelen daha belirgin bir İslami kimlik edineceklerdir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrasya jeostratejisinde bölgesel dengenin kurulması ve güçlendirilmesi temel hedef olmalıdır.

BÖLÜM 6 Uzakdoğu Çapısı

Son zamanlarda bölgede güç dengelerinin olmayışı, birbirlerine karşı sakınlı olan Avustralya ve Endonezya'yı daha fazla askeri işbirliğini başlatmaya itmiştir. Her iki ülke de Çin'in bölgedeki askeri üstünlüğünün uzun vadeli sonuçlarından ve Amerika'nın güvenlik garantörü olarak bölgedeki

gücünden duydukları kaygıları gizlememiştir. Bu endişe Singapur'u da bu devletlerle daha yakın güvenlik ilişkileri arayışına itmiştir. Aslında, bölgede, stratejistler arasında en temel soru, cevap verilemeyen "Dünyanın en kalabalık nüfuslu ve giderek daha fazla silahlanan bölgesinde barış, yüz bin Amerikan askeriyle nasıl sağlanabilir ve her durumda ne kadar süre kalmaları olasıdır?" sorusudur.

ÇİN KÜRESEL DEĞİL, BÖLGESEL

Tarih, Çin seçkinlerini, Çin'in dünyanın merkezi olduğu düşüncesine itmiştir. Aslında Çince "Çin" demek olan Chung-kuo yani "Orta Krallık" Çin'in dünya mevzularına bakıştaki ben-merkeziyetçiliğini ve milli birliğin önemini vurgulamaktadır. Bu bakış açısı merkezden çevreye doğru hiyerarşik yayılımı ve böylece merkezdeki Çin'e başkaları tarafından saygı duyulması gerektiğini ima eder.

Her şeyden önce, Çin'in patlayan büyüme oranlarının önümüzdeki yirmi yıl içerisinde devam edeceği kesin olmaktan uzaktır.

Üstelik Çin' in hızlı büyüme temposu muhtemelen eylem özgürlüğünü sınırlandırabilecek siyasi yan etkiler üretecektir. Çin'in enerji tüketimi şimdiden ülke üretimini yüksek bir miktarda aşmaktadır. Bu fark her durumda, hele hele Çin'in büyüme hızı yüksek olmaya devam ettiğinde iyice artacaktır. Bu durum gıda için de söz konusudur. Çin'in nüfus artış hızı azaldıysa da, Çin nüfusu yine de mutlak büyük sayılarla artmaktadır. Bu nedenle gıda ithalatı ülkenin refahı ve siyasi istikrarı için daha önemli hale gelmektedir. İthalata bağımlılık sadece yüksek giderlerle Çin ekonomik kaynaklarını zorlamayacak, Çin'i dış baskıya karşı savunmasız hale de getirecektir.

Askeri olarak Çin kısmen küresel bir güç olabilir. Ekonomik büyüklüğü ve yüksek ekonomik büyüme oranları, yöneticilerinin, ülkenin GSYH' sinin önemli bir oranını, stratejik nükleer silahların yapımına devam edilmesi de dahil olmak üzere Çin Silahlı Kuvvetleri'nin büyümesine ve modernleştirilmesine harcamasına izin verecektir. Ancak... Nükleer gücü dışında, Çin'in muhtemelen askeri gücünü çevresi dışına taşıyabilecek araçlara sahip olmadığı olgusu göz ardı edilmemelidir.

Çin içindeki gerilimler de, bölgesel avantajların engellenmeyen istismarı ile artan ekonomik büyümenin yarattığı kaçınılmaz eşitsizlik sonucu artabilir. Çin'in etkileyici ekonomik büyümesinden şu ana kadar temel olarak faydalanan yerler yabancı yatırımların ve denizaşırı ticaretin daha kolay ulaşabildiği güney ve doğu kıyıları ve büyük şehir merkezleridir. Ülke içindeki kırsal alanlar ve bazı uzak bölgeler ise, bunların tersine, geride kalmıştır.

Son olarak, Çin'in önümüzdeki yirmi beş yıl içerisinde dünya ilişkilerinde temel küresel bir güç olacağı öngörüsüne temkinli şüphecilik için üçüncü bir neden daha vardır. Çin ciddi siyasi duraksamaları önlese ve hatta yirmi beş yıl içerisinde sıra dışı büyüme oranlarını bir şekilde devam ettirmeyi başarsa bile (her ikisi de çok zordur), Çin yine de nispeten fakir olacaktır.

Toparlamak gerekirse, 2020 yılında ve en iyi şartlarda bile Çin'in küresel gücün temel boyutlarında gerçekten rekabet edebilir olması muhtemel değildir. Ancak, böyle olsa bile, Çin Doğu Asya'da baskın bölgesel güç olma yolundadır. Bu alanda zaten halihazırda jeopolitik olarak egemendir. Askeri ve ekonomik gücü, Hindistan haricinde, komşularınınkini gölgede bırakmaktadır. Bu nedenle, tarih, coğrafya ve ekonominin buyruklarına uyarak bölgede kendini daha fazla ifade etmesi çok doğaldır.

AMERİKA'NIN JEOSTRATEJİK UYUMU

Amerika politikasının görevi, Japonya'nın bu tür bir seçimi takip etmesi ve Çin'in bölgesel önderliğe yükselmesinin Doğu Asya güçlerinin istikrarlı üç ayaklı dengesini engellememesini garantiye almak olmalıdır. Hem Japonya hem de Çin'i yönlendirmek ve Amerika'yı da içeren istikrarlı üç yönlü etkileşimi ayakta tutmak önemli ölçüde Amerika'nın diplomatik becerisini ve siyasi hayal gücünü gerektirecektir. Geçmişte kalan, Japonya'nın ekonomik yükselişinin tehdit oluşturduğu saplantısından kurtulmak ve Çin'in siyasal gücünden korkmaktan vazgeçmek, dikkatli stratejik hesaplar üzerine oturması gereken politikaya soğukkanlı gerçekçiliği aşlamaya yardım edecektir: *Japon enerjisinin uluslararası doğrultuya ve Çin'in gücünü bölgesel uyuma nasıl yönlendirileceği.*

Amerika için, bu bölümün önceki iki kısmında yer alan çözümlerden önemli jeostratejik sonuçlar çıkmaktadır: Çin'in geleceğin küresel gücü olduğu şeklindeki egemen görüş Çin hakkında paranoyayı

arttırmakta ve Çin'de megalomaniyi teşvik etmektedir. Uzun zamandır geleceğin küresel gücü olması beklenen, saldırgan ve rakip Çin'e karşı duyulan korku en iyi ihtimalle erken doğmuştur; en kötü ihtimalle ise kendini gerçekleştiren kehanetler olabilir.

Önemli hiçbir Avrasya sorunu Amerika'nın katılımı olmaksızın ya da Amerika'nın çıkarlarının tersine çözülemez.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrasya satranç tahtasındaki birincil jeostratejik oyuncularını nasıl yönlendirdiği ve birbiriyle uzlaştırdığı, Avrasya'nın önemli jeopolitik eksenlerini nasıl idare ettiği, küresel üstünlüğünün süresi ve istikrarı için hayati önemde olacaktır. Fransa ve Almanya, Avrupa'daki ana oyuncular olmaya devam edecektir. Amerika'nın temel hedefi, Avrasya'nın batı çevresindeki demokratik direnç noktasının sağlamlştırılması ve genişletilmesi olmalıdır. Avrasya'nın Uzakdoğusu'nda Çin muhtemelen giderek önem kazanacaktır. Amerika, Amerika-Çin jeostratejik uzlaşmasını başarıyla geliştiremediği sürece, Asya anakarasında siyasi anlamda ayağını basacak sağlam yeri olmayacaktır. Genişleyen Avrupa ve bölgede yükselen Çin arasında kalan alanda bulunan Avrasya'nın merkezi, en azından Rusya emperyalizm sonrası kendini tanımlamasıyla ilgili iç mücadelesini çözüne dek, jeopolitik kara delik olarak kalacaktır. Öte yandan Rusya'nın güneyindeki bölgeyi kapsayan Avrasya Balkanları etnik çatışma ve büyük güç rekabetinin kaynama kazanı olmaya aday bir tehdit unsurudur.

Bu bağlamda, bir süre daha, en azından bir nesil daha, hiçbir gücün Amerika'nın dünyanın birinci gücü olma konumuyla tek başına rekabet etmesi olası değildir. Hiçbir ulus-devletin, gücün, toplamda küresel siyasi etkiyi üreten dört boyutunda (askeri, ekonomik, teknolojik ve kültürel) Amerika'ya denk olması olası değildir. Amerika'nın kasıtlı ya da isteğiyle vazgeçmesinin dışında, küresel liderliğinin görünür gelecekteki tek gerçek alternatifi uluslararası anarşidir.

Olgunlaşmamış jeopolitik istikrarın temeli olan mevcut ulus-devlet çerçevesinin parçalanması halinde, nüfus patlamasının, yoksulluktan kaynaklanan göçün, radikalleştiren kentleşmenin, etnik ve dinsel düşmanlıkların ve kitle imha silahlarının çoğalmasının yıkıcı sonuçları baş edilemez hale gelir. Amerika'nın sürekli ve yönlendirici katılımı olmazsa, küresel karmaşanın kuvvetleri çok geçmeden dünya sahnesini belirleyebilir. Böyle bir parçalanma ihtimali yalnızca bugünün Avrasya'sının değil, daha genelde, dünyanın jeopolitik gerilimlerin doğasında da vardır.

Özellikle dünyanın daha yoksul ülkelerinde, nüfus patlaması ve aynı zamanda bu nüfusun kentleşmesi, hızla, sadece standart hayat koşullarından mahrum olanları değil, aynı zamanda özellikle, hayal kırıklıkları logaritmik artan yüz milyonlarca işsiz ve giderek daha huzursuz olan gençlerin oluşturduğu kalabalığı yaratmaktadır. Modern iletişim, geleneksel otoriteden kopuşlarını yoğunlaştırmakta ve onları küresel eşitsizliğe karşı giderek daha bilinçli, daha öfkeli ve aşırı uçtaki hareketler için daha açık hale getirmektedir. Şimdiden on milyonlara ulaşan yükselen küresel göç geçici bir güvenlik supabı gibi işleyebilir, fakat etnik ve toplumsal çatışmaların kıtalar aşırı taşıma aracı olması da olasıdır.

Amerika'nın Avrasya jeostratejisi karışıklık güçleriyle rekabet edecektir. Avrupa'da bütünleşme-genişleme momentumunun azaldığı ve geleneksel Avrupa milliyetçiliğinin yeniden uyanışı yönünde işaretler vardır. En başarılı Avrupalı devletlerde bile büyük boyutlu işsizlik sürmektedir. Bu durum, Fransa ya da Almanya politikasında bile, belirgin siyasi aşırılığa ve içe dönük şovenizme yönelik yalpalamayı doğurabilecek yabancı düşmanlığını üretmektedir. Gerçekten de, devrim öncesi durum yaratılıyor olabilir. ... Amerika'nın, Rusya'nın büyüyen Avrupa işbirliğinde daha geniş bir çerçeveye oturtularak asimilasyonunu ve yeni egemenliğini kazanmış komşularının özgüvenli bağımsızlığını teşvik edecek jeopolitik bağlamı şekillendirmesi zorunludur. Yine de Amerika'nın dikkati Avrupa'daki iç bunalımlar Türkiye'yle Avrupa arasındaki büyüyen uçuruma veya Amerika-İran ilişkilerindeki yoğunlaşan düşmanlığa çekilip dağılırsa, diyelim ki, (etnik olarak ikiye bölünmüş Kazakistan'ı mevzu bahis etmeye gerek bile yok), Ukrayna ya da Özbekistan'ın varlığını sürdürmesi, belirsiz olarak kalacaktır.

AVRASYA İÇİN JEOSTRATEJİ

Gerekli politika için çıkış noktası, halen dünya meselelerinin jeopolitik durumunu belirleyen öngörülmemiş üç koşulun kararlı ve değişmez kabulü olmalıdır: Tarihte ilk kez (1) tek bir devlet gerçek

küresel güçtür, (2) Avrasyalı olmayan bir devlet küresel önderdir, (3) yerkürenin merkezi arenasını Avrasya'ya Avrasyalı olmayan bir güç egemendir.

Ancak Avrasya için kapsamlı ve bütünleşmiş jeostrateji, Amerika'nın etkin gücünün sınırları olduğunun ve çapının zaman içinde kaçınılmaz aşınmasının kabulünde temellenmelidir. Daha önce belirtildiği gibi, Avrasya'nın genişliği ve çeşitliliği ve de Avrasya'daki bazı devletlerin potansiyel gücü, Amerikan etkisinin derinliğini ve olayların gelişimini kontrol etmesini sınırlamaktadır. ... Amerika'nın öngörülme gücü zamanla azalacağı, Amerika'nın küresel üstünlüğünü tehdit etmeye başlayacağı için bölgesel güçlerin yükselişini yönlendirmeye öncelik verilmelidir.

Satrançta olduğu gibi, Amerikan küresel planlamacıları birçok hamleyi önceden düşünüp olası karşı hamleleri sezmelidirler. Bu nedenle, kalıcı bir jeostrateji kısa vadeli perspektifi (takriben beş yıl), orta vadeli perspektifi (yirmi yıla kadar) ve uzun vadeli perspektifi (yirmi yılın ötesinde) birbirinden ayırmalıdır. Dahası bu dönemler su geçirmez bölmeler olarak değil, fakat bir sürekliliğin parçaları olarak görülmelidirler. İlk dönem kademeli ve tutarlı olarak ikinci döneme gitmeli -gerçekte bilinçli olarak ona yönlendirilmeli- ve ikincisi de devam ederek üçüncüye götürmelidir.

Kısa vadede Avrasya haritasında egemen olan jeopolitik çoğulculuğu sağlamlaştırmak ve süreklileştirmek Amerika'nın çıkarıdır. ... Orta vadede, yukarıda anlatılanlar Amerikan liderliğinin teşvikiyle işbirlikçi Avrasya-ötesi güvenlik sisteminin oluşturulmasına yardım edebilecek, giderek daha önemli, ama stratejik olarak birbirine daha uygun ortakların ortaya çıkışının daha çok üzerinde durulmasına yol açmalıdır. Sonuçta, bir önceki dönem uzun vadede, içtenlikle paylaşılan siyasi sorumluluğun küresel çekirdek kadrosuna geçiş yapılmasını sağlayabilir.

En acil görev, bir devletin ya da devletler birliğinin Amerika Birleşik Devletleri'ni Avrasya'dan atma ya da hatta başhakemlik rolünü önemli ölçüde azaltma kapasitesini elde etmemesini sağlamaktır. ... Demokratik Amerika'nın, tek bir gücün bölgesel egemenliğini önlemek amacıyla, sürekli olarak, Amerikan askeri kaynaklarının desteğiyle Avrasya'yı zor, yıpratıcı ve masraflı olan, yönlendirme ve manevrayla idare etmeyi istemesi olası değildir. Bu nedenle, birinci dönem, yayılmacı olmayan ama diğerlerini, meydan okumanın bedellerini yükselterek ve hayati çıkarlarını tehdit ederek, meydan okumaktan caydıran Amerikan hegemonyasının önderliğinde, mantıklı ve kurnaz bir ikinci döneme götürmelidir.

Bunun sonucunda, daha geniş Avrupa ile genişletilmiş NATO'nun ABD politikasının hem kısa vadeli hem de uzun vadeli hedeflerine hizmet edeceklerdir. Daha büyük Avrupa, yeni Orta Avrupalı üyelerin kabulüyle, Avrupa konseylerindeki Amerikan eğilimli devletlerin sayısını da artırarak, Amerikan nüfuzunun menzilini büyütecektir. Ancak başka yerlerde, özellikle Ortadoğu'da, Amerika için çok önemli jeopolitik konularda, kısa zamanda Amerika Birleşik Devletleri'ne meydan okuyabilecek kadar siyasi açıdan bütünleşmiş Avrupa yaratılmamalıdır. Politik açıdan tanımlanmış Avrupa, Rusya'nın küresel işbirliği sistemine adım adım asimilasyonu için de gereklidir.

İtiraf etmek gerekirse, Amerika kendi başına daha birleşmiş Avrupa'yı yaratamaz; bu, Avrupalılara, özellikle Fransızlara ve Almanlara bağlıdır. Ama Amerika daha birleşmiş Avrupa'nın ortaya çıkışını engelleyebilir. Bu da Avrasya'daki istikrar ve Amerika'nın kendi çıkarları için felaket olabilir. Gerçekten de, Avrupa daha birleşik olmazsa, olasılıkla yeniden dağılacaktır. Bundan dolayı, daha önce belirtildiği gibi, Amerika'nın siyasi olarak varlığını sürdürebilir, kendisiyle bağlantılı ve uluslararası işbirlikçi demokratik sistemin çapını genişleten Avrupa arayışında hem Fransa hem de Almanya'yla yakinen çalışması yaşamsaldır. Konu Fransa ve Almanya arasında seçim yapmak değildir. Fransa ya da Almanya olmaksızın Avrupa olmayacaktır. Avrupasız da Avrasya ötesi sistemi olmayacaktır.

Uygulamada bu, NATO'da paylaşılan liderliğe doğru aşamalı uyumu, Fransa'nın yalnızca Afrika'da değil, Ortadoğu'da da Avrupa'nın rol oynaması konusundaki endişelerinin daha fazla kabulünü ve AB siyasi ve ekonomik olarak daha

NATO ve AB'nin büyümesi, hem Avrupa'nın daha büyük bir misyona ilişkin zayıflayan duygularını canlandırmaya yardım edebilir, hem de Soğuk Savaş'ın başarıyla sona erdirilişi sayesinde elde edilen demokratik kazanımları Amerika ve de Avrupa'nın yararına pekiştirebilir. Bu çabadaki çıkar,

Amerika'nın Avrupa'yla uzun vadeli ilişkisidir. Yeni Avrupa halen oluşum halindedir. Bu yeni Avrupa eğer jeopolitik olarak "Avrupa-Atlantik" alanının parçası olarak kalacaksa, NATO'nun genişlemesi gereklidir. Aynı nedenle, NATO'yu genişletmedeki başarısızlık, artık taahhüt altına girildiği için, genişleyen Avrupa kavramını parçalayacak, Orta Avrupalıların cesaretini kıracaktır. Hatta bu, Rusya'nın Orta Avrupa'daki halen uyuyan ya da can çekişen jeopolitik özelemlerini yeniden canlandırabilir.

NATO'nun genişlemesi konusunda varılacak her türlü uzlaşma, Rusya'yı ittifakın karar veren bir üyesi yapmak, NATO'nun özel Avrupa-Atlantik karakterini sulandırma ve yeni kabul edilen üyelerini ikinci sınıf statüsüne düşürme etkisi olan sonuçlar doğurmamalıdır. Bu, Rusya'ya, yalnızca Orta Avrupa'da yeniden bir etki alanı yaratma çabalarına girişmesi için fırsatlar yaratmakla kalmayacaktır. Amerika-Avrupa anlaşmazlıklarında, Avrupa meselelerinde Amerikan rolünü azaltmak amacıyla, NATO içindeki varlığını oyunları için kullanmasına fırsat yaratacaktır.

Rusya'nın tüm yeni bağımsız batı komşuları Rusya'yla istikrarlı ve işbirlikçi ilişki istemektedir. Ancak gerçekte anlaşılabilir tarihi nedenlerden ötürü ondan korkmaktadırlar.

Avrupa ve Çin, bölgesel nüfuzlarının çaplarını büyütseler de, Rusya dünyanın en büyük tek parça halindeki gayri menkulünün sorumlusu olarak kalacaktır. On zaman dilimini kapsamaktadır. Toprak açısından hem Amerika Birleşik Devletleri'nden hem de Çin'den iki kat daha büyüktür. Bu açıdan, genişlemiş Avrupa bile yanında cüce kalmaktadır. Bu nedenle, toprak kaybı Rusya'nın ana sorunu değildir. Daha çok, dev Rusya gerçeği görmeli, Avrupa ve Çin'in şimdiden ekonomik olarak daha güçlü olduklarını, Çin'in toplumsal modernleşme yolunda Rusya'yı geçmekle tehdit ettiği gerçeğinden uygun dersleri çıkarmalıdır.

Bu koşullarda, Rus siyasi seçkinler sınıfı için, Rusya'nın ilk önceliğinin, eski küresel güç konumunu yeniden kazanmaya yönelik yararsız bir çabaya girişmek yerine modernleşmek olduğu açık olmalıdır. Ülkenin anormal büyüklüğü ve çeşitliliği veri olarak alındığında, serbest pazar temelinde kurulmuş, merkezîyetçilikle kurtarılmış siyasi sistem olasılıkla hem Rus halkının hem de ülkenin muazzam doğal kaynakların potansiyelini açığa çıkaracaktır. Buna karşılık, merkezîyetçilikten uzak Rusya emperyalist hareketlenmeye daha az hassas olacaktır.

Kendisini Orta Avrupalı olarak yeniden tanımlayan ve Orta Avrupa'yla daha yakın bütünleşme ilişkilerine giren egemen Ukrayna'nın güçlendirilmesi, bu politikanın can alıcı bir parçasıdır. Orta Asya'yı (Rusya'nın engellemelerine karşın) küresel ekonomiye açma yönündeki daha genel çabalara ek olarak, Azerbaycan ve Özbekistan gibi stratejik eksen niteliğindeki devletlerle daha yakın ilişkilerin desteklenmesi de kritik öneme sahiptir.

Ulaşımı gittikçe kolaylaşan Hazar-Orta Asya bölgesine büyük ölçekli uluslararası yatırım yeni ülkelerin bağımsızlıklarını sağlamlaştıracaktır. Bundan, uzun vadede, imparatorluk sonrası demokratik Rusya da faydalanacaktır. Bölgenin enerji ve maden kaynaklarını ortaya çıkarmak zenginlik yaratacak, daha büyük istikrar ve güvenlik duygusuna yol açacak ve belki de Balkanlar tipi çatışma riskini azaltacaktır. Dış yatırımla fon desteği verilen hızlandırılmış bölgesel kalkınmanın yararları, ekonomik açıdan gelişmemişlik eğilimindeki komşu Rus eyaletlerine de yansıtacaktır. Dahası, bölgenin yeni yönetici seçkinleri Rusya'nın, bölgenin dünya ekonomisiyle bütünleşmesini kabul ettiğini anladıklarında, Rusya'yla yakın ekonomik ilişkilerin doğuracağı politik sonuçlardan daha az korkacaklardır. Zaman içinde yayılmacı olmayan Rusya, artık imparatorluk olmasa da, bölgenin önder ekonomik ortağı olarak kabul görebilir.

Amerika, istikrarlı ve bağımsız güney Kafkasya ile Orta Asya'yı desteklemek için, Türkiye'yi uzaklaştırmamak için dikkatli olmalıdır. Amerika-İran ilişkilerinde düzelmelerin mümkün olup olmadığını araştırmalıdır. Türkiye, katılmak istediği Avrupa'dan dışlandığını hissederse daha İslamcı olacak, daha büyük olasılıkla inadına NATO'nun genişlemesini veto edecek ve laik Orta Asya'yı dünya ile bütünleştirmekte ve istikrarını sağlamakta Batı'yla daha az işbirliği yapacaktır.

Bu nedenle, Amerika, Türkiye'nin eninde sonunda AB'ye kabulünü desteklemek için Avrupa'daki etkisini kullanmalı, eğer Türkiye'nin iç politikaları İslami yönde keskin bir dönüş yapmazsa, Türkiye'ye Avrupalı bir devlet gibi davranmaya özen göstermelidir. Ankara'yla Hazar Denizi havzası ve Orta

Asya'nın geleceğiyle ilgili düzenli görüşmeler Türkiye'de Amerika Birleşik Devletleri'yle stratejik ortaklık duygusunu besleyecektir. Ayrıca Amerika Türkiye'nin, Azerbaycan'da, Bakü'den başlayıp Akdeniz kıyısında Ceyhan'a uzanan boru hattının Hazar Denizi havzası enerji kaynaklarının ana çıkışı olarak hizmet etmesi yönündeki isteklerini de güçlü biçimde desteklemelidir.

İlaveten, Amerika-İran düşmanlığını sürdürmek Amerika'nın çıkarına değildir. Her türlü barışma, halen çok değişken olan bölgenin istikrara kavuşturulmasındaki karşılıklı stratejik çıkarın kabulü temelinde olmalıdır. İtiraf etmek gerekirse, her iki taraf da böylesi bir barışın peşinde olmalıdır. Bu, birinin diğerine bahsettiği bir iyilik değildir Güçlü, hatta dinsel olarak motive olmuş, fakat fanatik Batı karşıtı olmayan İran ABD'nin çıkarıdır. Sonuçta İran'ın siyasi seçkinleri de bu gerçeği kavrayabilir. Bu esnada, ABD, özellikle yeni boru hatlarının inşasında, daha yakın Türkiye-İran ekonomik işbirliğine ve İran, Azerbaycan, Türkmenistan arasındaki diğer hatların inşasına itirazlarından vazgeçerse, Amerika'nın Avrasya'daki uzun vadeli çıkarlarına daha faydalı olacaktır. Böylesi projelerin finansmanında uzun vadeli Amerikan katılımı da gerçekte Amerika'nın çıkarına olacaktır.

Bir bütün olarak Avrasya'da jeopolitik çoğulculuk, Amerika ve Çin arasında derinleşen stratejik anlaşma olmaksızın ne erişilebilir ne de istikrarlı olacaktır Dolayısıyla, sonunda belki de Japonya'yı da dahil eden üç yollu bir çabayla Çin'i ciddi stratejik diyalog politikasına çekmenin Çin ve Amerika'nın (özellikle Kuzeydoğu Asya ve Orta Asya'da) paylaştıkları çeşitli jeopolitik çıkarları yansıtacak uzlaşmaya ilgisini artırmakta gerekli bir ilk adım olduğudur.

Amerika'ya karşı her türlü olası Çin-Rus-İran koalisyonunun bazı dönemsel taktik tavırların dışında gerçekleşmesi mümkün değilse de, Amerika Birleşik Devletleri'nin Çin'le ilişkilerini, Pekin'i buna itmeyecek şekilde yürütmesi önemlidir. Bu tür "karşı hegemonyacı" ittifakın eksen çivisi Çin olurdu. Böyle bir ittifakta, Çin en güçlü, en dinamik bileşen, dolayısıyla bu ittifakın yöneticisi olur. Böyle bir koalisyon yalnızca istenmeyen, hayal kırıklığına uğramış, düşman Çin'in etrafında ortaya çıkabilir. Ne Rusya ne de İran böyle bir koalisyonun merkezi miktatısı olmak için gerekenlere sahiptir.

Her ne kadar Çin bölgesel belirleyici bir güç olarak ortaya çıkmaktaysa da uzun bir süre daha küresel güç olması mümkün değildir. Büyük bir güç olacak Çin'den duyulan paranoyak korkular Çin'de megalomani doğurduğu gibi, belki de, yoğunlaşan Amerika-Çin düşmanlığı kehanetinin kaynağı olmaktadır. Buna rağmen, tam da Çin kısa sürede küresel bir güç olarak ortaya çıkamayacağından ve bu nedenle, Çin'in bölgesel sınırlandırılmasına uygun bir politika izlemek akıllıca olmayacağından, Çin'e sembolik olarak dünyada özel bir oyuncu gibi davranılmalıdır. Onu, daha geniş uluslararası işbirliği içine çekmek, arzuladığı statüyü vermek, Çin'in milliyetçi hırslarının keskin taraflarını törpüleyecektir. Çin'i dünyanın lider ülkelerinin G-7 yıllık zirvesine almak, özellikle son yıllarda Rusya'nın davet edilmesinden sonra bu yönde anlamlı bir adım olacaktır.

Çin dünya sistemiyle daha fazla bütünleştiççe, bölgesel üstünlüğünü siyasi olarak duyarsızca kullanmaya daha az muktedir ve daha az eğilimli hale gelecektir.

Ne olursa olsun, tarihi ve de jeopolitik nedenlerle, Çin Amerika'yı doğal müttefiki olarak görmelidir. Japonya ya da Rusya'nın aksine, Amerika'nın hiçbir zaman Çin'in topraklarıyla ilgili niyetleri olmamıştır. Büyük Britanya'nın aksine, hiçbir zaman Çin'i aşağılamamıştır. Dahası, Amerika'yla uygulanabilir bir uzlaşma olmaksızın Çin, ekonomik büyümesi ve dolayısıyla bölgesel önderliği elde etmesi için çok gerekli olan yoğun yabancı yatırımı çekmeye sürdüremeyecektir. Aynı nedenden ötürü, Amerika'nın Avrasya'daki varlığının doğu direnek noktası olarak Amerika-Çin stratejik uzlaşması olmaksızın, Amerika'nın Asya anakarası için jeostratejisi olamayacaktır. Asya anakarası için bir jeostrateji olmaksızın Amerika Avrasya için bir jeostratejiye sahip olmayacaktır. Bu nedenle Amerika için, daha geniş bir uluslararası işbirliğine ortak alınmış Çin, Avrasya'nın istikrarını garanti etmekte hayati önemde -bu bakımdan Avrupa'yla eşit, Japonya'dan daha ağırlıklı- bir jeostratejik değer olabilir.

Amerika'nın küresel gücünü, Çin'in bölgesel önderliğini ve Japonya'nın uluslararası liderliğini kapsayan, üç yollu zor bir uzlaşma oluşturulabilir.

Esas soru şudur: "Amerika, üstünlüğünün kalıcı mirası olarak dünyaya ne bırakacaktır?"

Gerçekte Amerika'nın küresel gücünü yapıcı biçimde kullanmasının tarihi fırsatları hem iç hem de dış nedenlerden dolayı nispeten kısa süreli olabilir. Gerçekten popülist bir demokrasi şimdiye kadar hiç uluslararası üstünlük kazanmamıştır. Güç arayışı ve böylesi bir gücün sıkça gerektirdiği özellikle ekonomik giderler ve insani fedakarlıklar, genellikle demokratik içgüdülerle uyum göstermezler. Demokratikleşme emperyalizme düşmandır.

ABD'nin politik hedefi mazeretsiz biçimde iki yönlü olmalıdır: Amerika'nın egemen pozisyonunu en azından bir kuşak daha ve tercih edileceği üzere daha da uzun sürdürmek ve sosyal-siyasi değişimin kaçınılmaz şok ve gerilimlerini emecek jeopolitik çerçeve yaratırken, bir yandan da, barışçıl küresel yönetimin ortak sorumluluğunun jeopolitik çekirdeğine doğru evrimleşmek.

Bu çabalar, bileşenler olarak daha geleneksel ulus-devlet sisteminin dışında büyüyen yeni küresel bağlantılar ağından yararlanmak gibi ek tarihi avantaja sahip olacaktır. Çokuluslu şirketler, HDÖ'ler (çoğunun uluslar aşırı karaktere sahip olduğu Hükümet Dışı Örgütler) ve bilimsel topluluklar tarafından örülen ve internet tarafından desteklenen bu ağ şimdiden, doğası gereği, daha kurumsallaşmış ve kapsamlı küresel işbirliğine uyumlu gayri resmi küresel sistem yaratmaktadır.